

Appjes voor de imker • Koninginnenteelt • Ameland/Schiermonnikoog/Vlieland
Darrenraat inhangen? • Selectiedag jeugdimkers

Bijenhouden

8e jaargang | 2
maart 2014

2

Nederlandse BijenhoudersVereniging

NBV

Nederlandse
BijenhoudersVereniging

Inhoud

- 4 Apps voor imkers
- 16 Darrenraat inhangen?
- 19 Nieuwe NBV-cursusmodule: Doppenmethode
- 21 Op 10 mei jeugdselectiedag in het Bijenhuis
- 30 Bloemzaadteelt in kassen

en verder:

Praktisch

- 6 Waarom koninginnen telen?
- 8 De paardenbloem, 't straatjochie onder de drachtplanten

Onderzoek

- 9 Symposium Bijengezondheid 22 maart a.s., met Dennis VanEngelsdorp

Nederlandse BijenhoudersVereniging

- 10 Mail van de voorzitter: In de startblokken | Agenda ALV 19 april
- 11 Verslag ALV 2013 | Inloggen op 'Mijn NBV'
- 12 LOI: terugblik 2013 en oproep voor dit jaar
- 13 Familieberichten | Inbinden | Jubileum | Depothouders | Cursussen
- 14 Vraag en aanbod | Agenda
- 15 Agenda | Goed geschoten

Imkergemeenschap

- 18 Op cursus Doppenmethode bij Jan Charpentier
- 20 Dagboek van een imker: Koninginne(n)teelt | Rectificaties
- 21 Golzdag in Rhenen
- 22 Bijen op stand
- 23 Buckfastbevruchtigingsstation Ameland
- 24 Schiercarnica's
- 25 Voor het eerst Beebreeddarren op Vlieland
- 26 Wees ook 'Gastvrij voor de Bij'!
- 27 Bestuivingsdag 25 januari

Gelezen-gezien

- 28 Plantenvirus in honingbijen | Moerrooster kan Afrikaanse honinggoogst verhogen
| Hommels ziek door honingbijen
- 29 Mailbox: onbeschermd(er) imkeren?

Colofon

Bijenhouden, vakblad voor bijenhouders

Jaargang 8, nummer 2, maart 2014

ISSN 0926-3357.

Uitgegeven door de NBV. Verschijnt 8 keer per jaar, omstreeks 1/2, 15/3, 1/5, 15/6, 1/8, 15/9, 1/11, 15/12. Oplage 6.800 ex.

Redactie

Tineke Brascamp-van der Lee, hoofdredacteur.

Wietse Bruinsma, Bart de Coo,

Kees van Heemert, Henk van der Scheer,

Rob Veeneklaas

Vaste medewerkers

Nienke de Jong (register), Ingrid Monderman

Redactie & administratie

Marga Canters (secr.),

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen

t 0317 42 24 22 f 0317 42 41 80

e redactie@bijenhouders.nl

Niet-commerciële advertenties

in 'Vraag en aanbod' € 10 per 20 woorden,

elk extra woord € 0,25. Uitsluitend voor

particulieren met incidentele aanbiedingen.

U ontvangt voor de kosten een factuur.

Tarieven voor handelsadvertenties op

aanvraag .

Alle in Bijenhouden gepubliceerde meningen en inzichten zijn voor rekening van de auteurs. De redactie beslist over plaatsing van kopij en behoudt zich het recht voor bijdragen zo nodig in te korten, te redigeren of een eigen reactie te plaatsen. De recentste versie van het Groene Boekje wordt aangehouden.

Inhoud van advertenties en bijgesloten materiaal vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie. Over plaatsing van handelsadvertenties beslist de NBV.

Overname artikelen en illustraties na voorafgaande toestemming van de redactie en met bronvermelding.

Digitale foto's (resolutie minstens 300 dpi bij 10x15 cm) per e-mail of upload.

Kopij uiterlijk 8 weken vóór de datum van verschijnen aan te leveren bij Marga Canters. Beknopte aankondigingen en berichten uit de vereniging uiterlijk 6 weken tevoren.

Voor opgave van advertenties geldt vier weken. Tekst per e-mail.

Vormgeving en opmaak

GAW ontwerp en communicatie, Wageningen

Druk BDU Grafisch bedrijf BV, Barneveld

Omslagillustratie: Een prachtig volk, eventjes open voor de oxaalzuurbehandeling in december. **Foto** Mari van Iersel

Lang leve de koningin

Zo heette een Nederlandse kinderfilm uit 1995 over een meisje dat vreselijk graag wil leren schaken. De witte zachteardige koningin uit het spel zorgt in dat verhaal voor het happy end. Natuurlijk heeft dat allemaal niets met koninginnenteelt te maken, maar wel hangt ook bij die teelt alles af van de goede koningin.

Slechts een klein deel van alle bijhouders houdt zich echt bezig met de teelt van koninginnen, toch is die belangrijk. De NBV heeft dan ook een Koninginnenteeltcommissie, die eens per jaar de koninginnenteeltdag organiseert. Op zo'n dag gaat het wisselend over het ambacht van koninginnen telen, over selectiewerk (echt een hoofdstuk apart) en over de biologie rond de paring en voortplanting van de bij. Dit jaar zaten er op 18 januari in Austerlitz zo'n 140 man/vrouw in de zaal. Eerste spreker was Dennis van der Waals, van de Vereniging van Carnicaïmkers, over de doppenmethode, een teeltmethode waarbij het teeltwerk is verdeeld over 'doppers' en 'gewone imkers'. Een nieuwtje voor de zaal was de bekendmaking door de Onderwijscommissie dat er een speciale cursus Doppenmethode is ontwikkeld; daar kunnen die gewone imkers leren hoe ze aan koninginnenteelt kunnen meedoen. Meer hierover kunt u lezen op pagina 18 en 19 van dit nummer.

Een systematisch overzicht van internationaal interessante ontwikkelingen rond selectie op de eigenschap VSH (Varroa Sensitive Hygiene) gaf Pim Brascamp, bijhouder en erfelijkheidsdeskundige op het gebied van gehouden dieren. Hij deelde met het publiek de opgedane ervaringen en bestaande plannen op dit intrigerende gebied, die mogelijk een oplossing inhouden voor het varroaprobleem. Er is ook vaak een spreker uit het buitenland, meestal met vertaling. Ditmaal was dat de bekende Buckfastteler Paul Jungels uit Luxemburg die ons vertelde hoe hij zijn volken houdt en zijn jonge koninginnen teelt én hoe hij selecteert. Hij noemt zijn onderneming – die ook honing produceert - dan ook een veredelingsbedrijf. Dat je daarvoor veel volken moet hebben (bij hem 260 ingewinterde volken op het eigenlijke teeltstation) én een uitstekend oog voor de kwaliteiten die ertoe doen, spreekt vanzelf. Vitaliteit van volk zowel als individuele bij is zijn teeltdoel, en hij ziet kans in zijn selectiewerk rekening te houden met én de haaleigenschappen én de zachteardigheid én de zwermtraagheid én nog een aantal bedrijfseconomisch handige trekjes voor als je vlot in de bijen moet kunnen werken. Plus nog een aantal kenmerken van ziekteresistentie, poetsdrift en varroatolerantie. Wat zijn verhaal zo bijzonder maakte, was dat hier een echte bijenman aan het woord was, die bovendien duidelijk veel had nagedacht over de drie-eenheid van bijen, omgeving en imkerwerk. Al pratend vergrootte hij ons eigen inzicht in die samenhang.

Waarom dit alles in het redactioneel? Geïnspireerd door de Koninginnenteeltdag geven we in dit nummer graag wat extra aandacht aan de teeltkant van het houden van bijen. Het is bovendien de maand waarin teelt- en bevruchtungsstations klaarzitten voor bestellingen van raskoninginnen en aanmeldingen voor inzending van bevruchtungskastjes. Tot slot, speciaal voor u geschreven, de eerste aflevering van een serie van drie over wat koninginnenteelt nu eigenlijk is. Kortom, een interessant nummer. ●

Tineke Brascamp

Een aantal presentaties van de Koninginnenteeltdag 2014 is terug te lezen op de NBV-site onder Bijenwerk, Koninginnenteeltdag 2014, en op de site van de vereniging van carnicaïmkers.

Het duurt niet lang meer of de paardenbloem strooit haar warmgele stippels door bermen, tussen tegels en, bij mij, ook over de tuin. Bijen, en ook redacteur Rob Veeneklaas, hebben er iets speciaals mee. Lees verder over deze 'hynstebloom' op bladzijde 8. TB

.....
Apps (spreek uit 'eps'; afgeleid van: 'applicaties') zijn nuttige of leuke hulp-programma's voor de smartphone of de tablet. ICT staat voor informatie- en communicatie-technologie
.....

Studenten van Hogeschool In-Holland presenteren hun apps. Foto's Marijn van Hulzen.

Apps voor imkers

Rob Veeneklaas

Stel, u hebt een smartphone met 'apps' voor uw favoriete muziek, het weer, de files onderweg en de kortste weg naar een leuk eettentje en u mag gratis een app uitzoeken die nuttig is bij het imkeren. Wat moet die app dan kunnen? Deze vraag kregen vier imkers van een groep gevorderde ICT-studenten.

Vierdejaars studenten van de opleiding Applied Mathematics van de Hogeschool In-Holland hadden van hun imker/ICT-leraar de opdracht gekregen een applicatie (app) te ontwerpen waarmee imkers gegevens over hun bijenstand konden vastleggen en raadplegen. De app moest- bovendien gekoppeld worden aan een centrale gegevensbank, waaruit alle gebruikers (en derden) nuttige informatie zouden kunnen putten (datamining). "Of de NBV de rol van opdrachtgever/cliënt wilde spelen en wilde meedenken wat een nuttige app zou moeten kunnen."

Gesprek vooraf

Ter voorbereiding werd in het Bijenhuis eerst een brainstormsessie georganiseerd van vijf groepjes studenten met vier ervaren imkers, als mogelijk toekomstige gebruikers.

Allerlei ideeën over handige en minder handige toepassingen en functionaliteiten gingen over tafel.

Duidelijk werd dat het eenvoudig te bedienen (intuïtieve) programma's moesten zijn, die primair de standaardgegevens van volken op een bijenstand vastlegden. Dat kan meer of minder gedetailleerd. Hoe gedetailleerder, hoe meer tijd het intoetsen kost en de vraag is wat je met al die informatie uiteindelijk doet. Daarnaast is de registratie van de varroabesmetting heel nuttig, eventueel aangevuld met notities over andere bijenziekten. Een app zou ook informatie moeten geven over de bijenziekten zelf; herkenning en behandeling kan daarmee dan worden ondersteund.

Op sommige punten moesten we de studenten weer met beide benen op de grond zetten: een groepje kwam met het idee voor een app die je uitsluitend op basis van GPS-coördinaten vertelt waar kasten geplaatst kunnen worden. Bij een andere ging de gedachte naar een app als hulpmiddel om met gegevens van de imker zelf bijenziekten geografisch in kaart te brengen. Denkend aan de imkerpraktijk zie je dan toch wel beren op de weg. Na deze uitwisseling van ideeën werden de studenten teruggestuurd naar hun computers. Anderhalve maand later waren hun voorlopige producten klaar voor een demonstratie.

Presentatie

Als eventueel toekomstige gebruikers werden we uitgenodigd om bij de eindpresentatie van de bijen-apps in Diemen ons commentaar te geven. Met namen als Hive Tracker, BeeHappy, BeeData, Bee-Medic presenteerden de studentengroepjes hun voorlopige versies van hun apps voor imkers.

Grote hoeveelheden gegevens

Een doel bij de studieopdracht was, zoals gezegd, om gebruik te maken van datamining. Datamining betekent dat je, gebruikmakend van bestaande grote databestanden, via algoritmes (rekenregels) een relatie probeert te vinden tussen de verschillende datasets. Het interessante van datamining is dat er soms verbanden worden gevonden waaraan je niet had gedacht. Bij datamining doe je zo min mogelijk aannames vooraf. Bijvoorbeeld: je hebt de grondsoortenkaart van Nederland, je kent de locaties van een x-aantal bijenstanden en je weet wat de wintersterfte is op die bijenstanden. Via datamining zou dan bijvoorbeeld kunnen blijken dat er een verband is tussen wintersterfte en de grondsoort.

Omdat de apps nog niet in gebruik zijn en er nog geen gegevens door imkers zijn ingevoerd, konden de studenten alleen aangeven wat er in theorie en technisch mogelijk is met dergelijke apps in combinatie met bestaande grote datasets van bijvoorbeeld weer, grondsoort, verkeer of luchtvervuiling in Nederland. Eén groep noemde het wetenschappelijk onderzoek als potentiële dataminer van de imkergegevens.

Imkers en ICT-ers

De meeste studenten hadden geen enkele relatie met bijenhouden. Alleen de vader van studente Olga uit Rusland had als uit de hand gelopen hobby 500 bijenvolken. Maar bij de eindpresentatie bleek dat deze ICT-studenten zich aardig hadden ingeleefd in de belangen van een imker. Zo zou de app Hive Tracker kunnen gaan voorspellen wat een goede plek voor een bijenstand is aan de hand van lokale weergegevens. Maar om een relatie tussen wintersterfte en lokaal klimaat te trekken, zoals dit groepje studenten dacht te kunnen vinden; dat leek ons wat ver gaan: de wintersterfte toont een grillige verspreiding over Nederland terwijl de weersverschillen toch vrij beperkt zijn. Maar misschien is er wel een patroon van samenhang te vinden tussen luchtvervuilingsdata en bijensterfte.

Van prototype naar werkelijke app

Geen van de apps was direct praktisch bruikbaar en er ontbraken nog allerlei interfaces. De opdracht uitvoeren betekende niet alleen een app bouwen. Het omvatte ook een projectplan maken, met de cliënt praten (met ons dus), zelf nadenken over wat de app moest kunnen en een begin maken met de uitvoering. Een app op zich kan geen data verwerken, zo moesten ook de algoritmes voor datamining worden uitgewerkt. En moest de communicatietechniek met de server inclusief de gegevensbeveiliging beschreven zijn. En dat alles in groepsverband, in krap drie maanden. Het is dus onwaarschijnlijk dat deze prototypes

Bestaande apps voor imkers

Er zijn nu nog maar een paar apps te vinden voor smartphones, en hoe nuttig die zijn is de vraag. De handigste Engelstalige apps zijn **Beetight** en **Hive Tracks**. Je kunt er de stand van zaken in de bijenstanden en -kasten mee bijhouden. Tot een bepaald aantal kasten zijn ze gratis. Het werkt vrij simpel: naam en locatie van de stand invoeren, aantal kasten dat er staat en dan per kast gegevens over aantal bakken en ramen, bezetting, de koningin en eventuele ziekten plus opmerkingen. De basisgegevens blijven bewaard en bij een volgende controle kan de 'telefoon' de desbetreffende kast herkennen. Je hoeft dan alleen de nieuwe opmerkingen in te voeren. De gegevens van vorige inspecties zijn terug te halen. In *Bijenhouden 8* (2013) lasen we over een anders gericht soort app, in ontwikkeling bij onze eigen Food4Bees, specifiek bedoeld om de leefomgeving voor bijen in beeld te brengen. In het meinummer leest u meer.

Wat vindt u dat een imkerapp moet kunnen? Mail de redactie!

van apps binnen een jaar in uitgewerkte vorm in de app-stores te vinden zullen zijn. En het zal nog wel wat langer duren voordat een gemiddelde imker zijn smartphone gebruikt als kastkaart. Maar dergelijke apps, indien realiteit, bieden wel de mogelijkheid om een prachtig databestand op te bouwen over de stand van de bijenvolken in ons land. Die gegevens gecombineerd met informatie over allerlei lokale condities (weer, windrichting, luchtvervuiling, landbouwactiviteit, lozingen, etc.) kunnen - wie weet - verklaringen geven voor opvallende bijensterfte. Dat kan alleen als imkers bijdragen aan de opbouw van zo'n grote dataset.

Communicatie

Een smartphone met een dergelijke app kan ook zijn diensten bewijzen in de communicatie bij uitbraak van bijenziekten. Foto's van de raten of bijen kunnen snel uitgewisseld worden met de bijengezondheidscoördinatoren en die kunnen op hun beurt weer direct adviezen geven zonder meteen te hoeven afreizen. Met de locatiegegevens kunnen ook imkers in de omgeving gewaarschuwd worden. Dit vraagt uiteraard wel om openheid in communicatie van gegevens van bijenvolken en -standen in den lande. Ter verbetering van de bijengezondheid is het zeker de moeite daar de schouders onder te zetten.

Hoewel deze ontwikkeling van imkerapplicaties op smartphones en tablets voor velen van ons nog een 'ver-van-mijn-bedshow' is, zal de verzameling en uitwisseling van imkergegevens in een klein land als Nederland vast ooit zijn nut gaan bewijzen. ●

Waarom zou je koninginnen gaan telen?

Tieme Wanders en Bart Barten

Wat koninginnenteelt inhoudt, is voor veel imkers een gesloten boek, en het koninginnenteeltjargon nodigt niet uit tot zelfstudie. In deze en de volgende twee afleveringen van *Bijhouden* behandelen twee geroutineerde telers voor ons het waarom en hoe van het zelf telen van goede koninginnen.

De redenen om koninginnen te telen zijn net zo divers als de redenen waarom je met bijhouden zou beginnen. Sommigen willen zich meer verdiepen in het reilen en zeilen van het bijenvolk, anderen vinden het leuk om nieuwe kastjes en andere koninginnenteeltspullen te verzamelen. Veel mensen starten ermee omdat ze meer controle willen krijgen over de kwaliteit van hun koninginnen en de eigenschappen van hun volken. De belangrijkste reden voor ons is dat het gewoon leuk is! Er is niets mooiers dan het moment waarop de jonge koningin uit haar cel kruipt. Ze is net iets anders dan een gewone bij en gedraagt zich met koninklijke allure. Het is ook spannend om te zien of de jonge koninginnen later de gewenste eigenschappen van hun met zorg uitgekozen moeder hebben meegekregen. Niet-agressieve bijen maken het bijhouden in de stad een stuk leuker.

Hoe word ik koninginnenteler?

Sommigen van ons leren het uit een boekje, maar het gaat het best als er meegekeken kan worden met een ervaren teler. Als groepsactiviteit wordt het nog leuker, en onder goede begeleiding is succes ook verzekerd. De imkervereniging Deventer organiseert bijvoorbeeld al enkele jaren een koninginnenteelt cursus. Daarbij doen de deelnemers samen de teelt en aan het einde nemen ze enkele koninginnen voor hun eigen volken mee naar huis. Het is ook een kwestie van vallen en opstaan. Koninginnenteelt is, net als het imkeren zelf, afhankelijk van het weer. Vorig jaar hebben veel mensen gemerkt dat kou niet goed is voor de bevruchting van de jonge koninginnen. Een koude periode zorgt ervoor dat de koningin niet op bruidsvlucht kan gaan. Dat is een van de weinige dingen die we echt niet in de hand hebben.

Wat heb je allemaal nodig?

Wat je moet aanschaffen ligt aan het doel van je teelt. Als je koninginnen teelt die je op je eigen bijenstand laat bevruchten kun je voldoende hebben aan een overlarfnaald, dopjes, kooitjes en een teeltlat. Voor een gecontroleerde paring op een eiland, landbevruchtingsstation en ook bij kunstmatige inseminatie heb je ook bevruchtungskastjes nodig. Dit vanwege de specifieke eisen van de bevruchtingsstations voor respectievelijk vervoer en huisvesting van de koningin.

Wat wil je bereiken?

Waarvoor beginnen imkers met koninginnenteelt? Grofweg zijn er twee doelen:

- *Betere kwaliteit koninginnen dan bij vermeerdering via redcellen*

Bij de koninginnenteelt creëer je, als je het goed doet, precies de omstandigheden waarbij de uitgekozen larfjes de juiste leeftijd hebben, in een ruime cel zitten en over een grote hoeveelheid voedersap beschikken voor hun ontwikkeling. Koninginnen die zich in die omstandigheden ontwikkelen, hebben volgens ons dan meer kans op een goede kwaliteit dan de *gemiddelde* koningin die zich in een redcel ontwikkelt.

- *Verbeteren van de erfelijke eigenschappen op je stand*

Mensen die werken met vegers, merken soms dat het volk dat redcellen aanzette na een tijdje flink van karakter verandert. Meestal niet ten goede. De darren die de koningin bevrucht hebben, gaven het volk in dat geval wat minder goede eigenschappen mee. Het duidelijkst is dat als er flink gestoken wordt wanneer de kast opengaat. Het belangrijkste is dan om te kiezen welke het beste volk is om dochterkoninginnen van te telen (waarom noemen we die geen prinsesjes?). Een volk waarover je zeer tevreden bent is

Veel wegen naar Rome, veel jargon

Er zijn veel methoden om koninginnen te telen. Je kan starten met al op een speciale manier aangezette (aangeblazen) doppen (Doppenmethode, zie blz. 19), met een boogsneede (een belegd teeltraam dat met een warm mes boogvormig is afgesneden) of met heel jonge larfjes die zijn overgelepeld in dopjes van plastic of van was. Je kunt een starter en een finishervolk gebruiken. Het pleegvolk kan moerloos of moergoed zijn of juist uit verschillende volken verzameld worden, al dan niet met broed. De doppen inkooien kan na vijf of na tien dagen. Je kan de broedstoof gebruiken of de koninginnen in het pleegvolk grootbrengen en uit laten lopen. Ten slotte zijn er legio soorten bevruchtungskastjes die allemaal hun voor- en nadelen hebben. Dat was een hoop 'jargon'. Geen wonder dat het beginnende of niet telende imkers gaat duizelen: ze denken al snel dat die koninginnenteelt veel te moeilijk en tijdrovend is. Ten onrechte, want er zijn tegenwoordig veel materialen en methoden beschikbaar die de teelt aanzienlijk makkelijker maken en veel tijd besparen.

de meest logische keuze. Soms heb je geen volken waarover je echt tevreden bent. Dan kun je er voor kiezen om van een volk van een andere imker na te telen. Wanneer je de uitgekomen koninginnen naar een bevruchtungsstation of KI-station brengt, heb je nog meer controle over de eigenschappen van je volken. Je kiest daarmee immers

de spullen aan te schaffen die daar bij horen. Standbevruchting werkt vaak met drie- of zesramers en verder niet meer dan een teeltraam, een overlarfnaald en dopjes. Mensen die niet (meer) zo goed zien of geen vaste hand hebben, kunnen werken met het Nicotsysteem. In een volgende aflevering zullen we hier dieper op ingaan.

ze gekocht hebben via het station voor de carnicateelt op Schiermonnikoog of van een erkende Buckfast- of carnicateeler. Ook van zwarte bijen uit bijvoorbeeld Duitsland wordt wel nageteeld. Gelukkig hoeven we niet zelf een koningin te kopen. Via via komen we gauw te weten welke imkers rasbijen hebben en daar mag vrijwel altijd van

foto's Maarten van Noorden

(Boven) Raam met twee teeltlatten. De werksters zorgen goed voor de koninginnen. (Links) De ingekooide gesloten doppen gaan weer het teeltvolk in.

ook voor bepaalde darrenvolken waarmee de koninginnen bevrucht worden.

Vorbereiding

Het belangrijkste is om kennis te nemen van de methoden van koninginnenteelt en wat voor spullen je nodig zult hebben. Het is daarom belangrijk om al vroeg wat te lezen of bij een ervaren teler te rade te gaan. Al pratende wordt duidelijk wat er nodig is en wat niet. Je koopt gemakkelijk teveel dingen of de verkeerde. Het is dus belangrijk om een methode te kiezen en

Goed uitgangsmateriaal

Het belangrijkste bij de koninginnenteelt is het uitgangsmateriaal. Van welke volken is het de moeite waard om na te telen? Veel koninginnentelers zullen aangeven dat het belangrijk is om van raszuivere volken na te telen. Maar waarom is dat eigenlijk? De reden is dat bij volken van gemengde afkomst het karakter van de volken die de jonge koninginnen opbouwen een grotere verrassing is. Veel koninginnentelers telen daarom na van een koningin die

overgelarfd worden. Misschien kunnen ze ook helpen bij de teelt.

In de volgende aflevering gaan we in op de werkmethode en de spullen die daarbij nodig zijn. Het einddoel is het kweken van koninginnen, zonder onnodige verrassingen. We houden het dus zo simpel mogelijk. ●

Wordt vervolgd.

Rob Veeneklaas tekst en foto

De paardenbloem (*Taraxacum officinale*), het straatjochie onder de drachtplanten

Geen milieuvereniging of imkerclubje zal speciaal paardenbloemen inzaaien als drachtverbetering of ter verhoging van de biodiversiteit. En u vindt in de pakjes bijenbloemenmengsel geen paardenbloemzaadjes. De paardenbloem redt zich zelf wel. Al wordt hij driemaal per jaar tussen de straatstenen milieuvriendelijk weggebrand of herhaaldelijk uit het gazon gestoken; hij blijft terugkomen. Onkruid, zeggen gewone mensen en fruittelers; prima drachtplant zeggen wij imkers. En dat is hij!

De paardenbloem komt in heel Nederland overal voor. Bloeitijd april – mei. Lekker vroeg dus, vaak al in maart met bloemen en een goede stuifmeel- en nectarleverancier. Die nectar is nodig voor de vlieg-inspanningen van de bijen in het voorjaar. Paardenbloemen hebben vaak ook nog een nabloei in september-november: goed voor sterke winterbijen. Behalve voor bijen is de paardenbloem ook nuttig voor mensen: jonge blaadjes zijn te eten als rucola (zie Bijen 10(5), 136-137; 2001) en de wortel heeft medicinale eigenschappen, wat is af te lezen aan

het achtervoegsel *officinale*. Van de bloemhoofdjes wordt zelfs jam en ‘honing’ gemaakt. Er moet dan wel flink wat suiker bij...

Genoeg redenen om voorzichtig te zijn met schoffelen. Ook in grasland is een percentage tot 10% paardenbloemen alleen maar gunstig voor de voedingswaarde van te oogsten gras.

Op één van de volkstuinten waar ik bijen hield, was een jong stel op een mooie dag in maart enthousiast hun nieuw verkregen tuintje aan het omspitten. De vorige eigenaar had er weinig meer aan gedaan en het tuintje zag geel van de paardenbloemen. Met een verhaal over het belang van paardenbloemen voor bijen – die een eindje verderop stonden – kon ik het stel ervan overtuigen langs de rand en het middenpad een flinke strook prachtig bloeiende paardenbloemen te laten staan. Het ging eruit zien als een soort Zweedse vlag. Ik heb ze later een potje ‘paardenbloem’honing gebracht. Echte paardenbloemhoning zal niet veel voorkomen, behalve misschien als er een imker bij dit veld in zuidoost-Friesland staat. ●

Paardenbloemen: stuifmeel buiten gebruik

De voortplanting van paardenbloemen in Zuid-Europa gebeurt zoals wij dat gewend zijn: een stuifmeelkorrel levert bij de stamper van de moederplant een setje genen van de vaderplant af, dat zich bij de bevruchting van de eicel voegt bij het setje genen van de moederplant, waarna de zaadvorming kan beginnen. Alle cellen van de nieuwe plant bevatten twee setjes genen. De plant is diploïde. Bij paardenbloemen in Noord-Europa is iets geks aan

de hand. Hier zijn niet alle cellen diploïd, maar triploïd: zij bevatten geen twee maar drie setjes genen. De stuifmeelkorrels zijn van slechte kwaliteit, vaak misvormd en niet in staat tot bevruchting. Omdat er in de moederplant geen reductiedeling optreedt, bevatten eicellen ook drie setjes genen in plaats van één setje. De zaden groeien zonder bevruchting uit. Genetisch zijn de nakomelingen identiek aan de moeder: paardenbloemen klonen zichzelf!

Nederland neemt een tussenpositie in tussen Zuid- en Noord-Europa. Vooral in de zuidelijke provincies komen ‘normale’ diploïde paardenbloemen voor, boven de grote rivieren zijn het merendeels triploïde microsoorten. Je zou het op het eerste gezicht niet zeggen, maar de gewone paardenbloem vertoont een ongewoon ingewikkeld voortplantingspatroon!

Met dank aan Louis Schoonhoven.

Met Dennis VanEngelsdorp (VS)

Symposium Bijengezondheid op 22 maart 2014

Op dit, alweer derde, symposium Bijengezondheid presenteren wij van Bijen@wur een interessant programma. Dit keer in congrescentrum Hof van Wageningen, Lawickse Allee 9 in Wageningen.

De bekende Amerikaanse bijenonderzoeker **Dennis VanEngelsdorp** opent het symposium; daarna volgen presentaties van de Bijen@wur-onderzoekers. VanEngelsdorp spreekt over de gezondheid van bijenvolken in de VS. Een karig voedselaanbod, parasieten, pathogenen en pesticiden worden tot de belangrijkste oorzaken van CCD gerekend. In de presentatie gaat hij verder in op de bedrijfsmethoden die bijenhouders kunnen helpen deze risico's te verminderen.

Sjef van der Steen rapporteert over de resultaten van het recente twee jaar durende onderzoek over de invloed van een chronische blootstelling van volken aan het pesticide imidacloprid op hun vitaliteit en overwintering. In 2011 werd die blootstelling gecombineerd met een gereduceerde stuifmeelaanvoer, een zogenaamde *worst case study* ('wat gebeurt er in het slechtste geval') en in 2012 lag de nadruk op de overwintering. Het onderzoek liet zien dat het verminderen van de stuifmeelaanvoer een zeer sterk negatief effect had op de vitaliteit van de bijenvolken. In 2011 had de chronische blootstelling aan imidacloprid effect op het aantal bijen en broed maar niet op de overwintering. In 2012 is geen effect vastgesteld van imidacloprid op de vitaliteit (uitgedrukt in aantal bijen, hoeveelheid broed, vitellogenine en overwintering). Deze resultaten worden bediscussieerd.

Coby van Dooremalen brengt de resultaten van een groot veldonder-

zoek naar de interactie tussen Varroa en stuifmeelaanvoer (onderzoek 2012–2013). Dit onderzoek liet zien dat volken met een sterke varroabesmetting de winter niet overleefden, ongeacht of ze in de zomer veel of weinig stuifmeel hadden gehad. Volken met een geringe varroabesmetting hadden moeite met de transitie van winter- naar zomervolk in het voorjaar als ze in de zomer daarvoor weinig stuifmeel hadden gehad.

Tjeerd Blacquièrè gaat in op het onderzoek naar het effect van het elektromagnetisch veld van een zendmast op honingbijen. Blootstelling aan elektromagnetische velden wordt genoemd als een mogelijke oorzaak van de achteruitgang van bijen. In het onderzoek werd geen effect op de individuele bijen gevonden, gemeten naar ontwikkeling, oriëntatie, vliegvermogen, morfologie en levensduur. Ook op volksniveau werd geen effect vastgesteld.

Bram Cornelissen presenteert een uitbreiding van de aanpak van de diagnose van bijenziekten. Hierbij worden bijenhouders zelf ingeschakeld. Deze aanpak is door de bijenhouders regionaal te organiseren, met begeleiding door bijen@wur. Hoe dit er precies uit gaat zien zal op het symposium onthuld worden.

De expositie is open vanaf 8.30 u. Om 10.00 u begint het symposium en het is om 17.00 u afgelopen. Informatie over hoe in te schrijven en een gedetailleerd programma vindt u op onze site: www.wageningenur.nl/bijen. Hier vindt u de button 'Symposium 2014' voor aanmelding en de details van het programma.

*We hopen velen van u te mogen begroeten op het symposium.
Het bijen@wur-team* ●

Dennis VanEngelsdorp

Sjef van der Steen

Coby van Dooremalen

Tjeerd Blacquièrè

Bram Cornelissen

Chula Hok Ahin, organisator

Mail van de voorzitter

In de startblokken

Nog even en we laten de winter officieel achter ons. Anders dan voorgaande jaren stelde deze weinig voor. Ik vraag me zelfs af of onze bijenvolken een paar dagen echt stevig op de wintertros hebben gezeten. Enkele ijsdagen in Noordoost-Groningen, dat was alles. We kunnen ons afvragen of de volken baat hebben bij dat gekwakkel, een paar weken vorst deert ze immers niet. Hoe het zij, nu de knop maar om en in de startblokken voor het nieuwe bijenseizoen. Ik kijk er reikhalzend naar uit. U ook?

Deze editie van Bijenhouden neemt een voorschot, met alvast veel aandacht voor koninginnenteelt. Bijvoorbeeld de aankondiging van de herintroductie van de doppenmethode. Een jaar of 15 geleden heeft de Koninginnenteeltcommissie zich ingespannen om deze methode voor vermeerdering van goede koninginnen bij een grote groep imkers te introduceren. Dat initiatief was wat in de versukkeling geraakt, onder andere doordat deze methode voor degenen die zo voor het eerst met koninginnenteelt in aanraking kwamen wat ingewikkeld was. Daarvan hebben we geleerd en dit jaar brengen we de methode met een extra impuls opnieuw onder uw aandacht. Dat doen we gedegen, want het gebeurt – daar ben ik wel trots op – in samenwerking met de Onderwijscommissie. Niet alleen aan de herinvoering van de doppenmethode is gewerkt, maar ook wordt aan de uitgebreide cursuslijst van de NBV nu een korte doppenmethodecursus toegevoegd. Marie José Duchateau, de motor van het geheel, vertelt hoe dat alles in zijn werk gaat. Mijn dank aan al degenen die zich voor deze doorstart van de doppenmethode hebben ingespannen. Nu ik het toch over 'motoren' heb: in de vereniging zijn natuurlijk veel meer drijvende krachten actief. Neem de bijenteeltcursussen die overal in het land zijn begonnen. Alles bij elkaar is daarin een heel legertje bijenhouders bezig om honderden aankomende imkers op te leiden en nadien te begeleiden. Voordat je als landelijke organisatie zo'n onderwijsstelsel op de rails hebt en met z'n allen beschikt over goed opgeleide docenten ben je wel wat jaren van hard werken verder. Er wordt soms laatdunkend gedaan: "Wat stelt de vereniging nu eigenlijk voor?" Dat is dus niet terecht. En er gebeurt nog veel meer waarover we echt niet bescheiden hoeven te doen. Soms weten we er als hoofdbestuur van doordat ons gevraagd wordt erbij aanwezig te zijn. Maar al te vaak blijft het lokaal en voor ons onzichtbaar. Ik denk, en die gedachte spreek ik maar hardop uit, dat we onze sterke kanten veel meer moeten laten zien en meer moeten laten doorklinken in onze eigen media. Dus ook in dit blad. De rubriek Imkergemeenschap is daar zelfs speciaal voor bedoeld. Tot slot. Over een maand vindt de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering plaats. Op 19 april om precies te zijn. De agenda en stukken daarvoor vallen een dezer dagen bij de afdelingssecretarissen in de digitale brievenbus. Uit verenigingsbelang is het goed als de leden zo breed mogelijk vertegenwoordigd zijn en dat in de geleerden bekend is wat er aan de orde komt.

Jan Dommerholt, voorzitter NBV

Algemene ledenvergadering 2014

De Algemene Ledenvergadering wordt gehouden op **zaterdag 19 april 2014** in De Hof van Wageningen, Lawickse Allee 11 te Wageningen, aanvang 10.00 uur, einde 12.30 uur. Vanaf 09.30 uur ontvangst met koffie. In de pauze van 11.00 – 11.30 uur is gelegenheid afscheid te nemen van Tineke Brascamp, die 5 jaar hoofdredacteur van het blad Bijenhouden is geweest.

Agenda

- 1) Opening door de voorzitter, dhr. Jan Dommerholt
- 2) Notulen ALV 29 april 2013
- 3) Mededelingen en ingekomen stukken
 - a) Presentatie Landelijke Open Imkerijdag
 - b) Voortgang Bijenkennisset
- 4) Jaarverslag 2013
- 5) Financiële stukken

Vragen over de financiële jaarstukken uiterlijk 14 dagen voor de vergadering schriftelijk indienen bij het secretariaat.

 - a) Bespreking jaarrekening 2013
 - b) Verslag kascommissie 2013
 - c) Vaststellen jaarrekening
 - d) Décharge verlenen aan het bestuur
 - e) (Her)benoeming kascommissie, leden: de heer J. Bruurs sinds 2010, de heer H. Buter sinds 2011, de heer W. Timmermans sinds 2012, de heer H. Schepers sinds 2012. De heer Bruurs is aftredend. De opvolger was bij het ter perse gaan nog niet bekend.
- 6) Beleidsplan 2015 tot 2020
- 7) Activiteitenplan 2014
- 8) Verkiezingen hoofdbestuur
 - a) Aftredend en herkiesbaar is de heer Jan Dommerholt, hij stelt zich herkiesbaar.
 - b) De heer Henk Zomerdijk is aftredend en stelt zich herkiesbaar voor nog een periode van drie jaar.
 - c) Aftredend is de heer Dirk Brugman en aftredend en niet herkiesbaar is de heer Aat Rietveld.
 - d) In de vacature van de heer Brugman stelt het bestuur de ALV voor om te benoemen de heer Jan Schrage.
- 9) Benoeming hoofdredacteur Bijenhouden, de heer Wietse Bruinsma
- 10) Onderscheidingen
- 11) PAUZE. Gelegenheid om afscheid te nemen van mevrouw Tineke Brascamp, hoofdredacteur Bijenhouden.
- 12) Presentatie renovatie Bijenhuis
- 13) Begroting
- 14) Rondvraag. Vragen schriftelijk indienen tijdens de pauze s.v.p.. Sluiting om 12.30 uur.

Vanaf 13.00 uur kunt u in het Bijenhuis te Wageningen lunchen. Een lunchpakket à € 5,- kunt u reserveren vóór 10 april a.s.:

t 0317-422422, e redactie@bijenhouders.nl ●

Let op! Diverse vergaderstukken voor deze Algemene Ledenvergadering liggen vanaf 19 maart 2014 ter inzage bij het secretariaat van het Bijenhuis en bij de secretaris van uw afdeling.

Verslag ALV 2013

Over de lopende activiteiten wordt bericht gedaan. Dit betreft het Bijenkennisnet, Idylle in samenwerking met de Vlinderstichting en de Landelijke Open Imkerijdagen (LOI).

De stichtingen 'Bijen en Natuur' en 'Adopteer een Bijenvolk' zullen in elkaar worden gevlochten tot één stichting. Het bestuur zal bestaan uit twee bestuurders van de stichting Adopteer een Bijenvolk en twee mensen uit het NBV-bestuur. De uitvoering van de activiteiten wordt vanuit het Bijenhuis verzorgd.

De vergadering stemt in met het jaarverslag 2012. De kascommissie verleent decharge aan het hoofdbestuur.

De profilering van de NBV is onder leiding van de organisatie GoedeRaad met een twintigtal prominente leden van de NBV besproken, met name de toekomst en de punten die naar voren zouden moeten komen in het Beleidsplan. Het Activiteitenplan wordt vastgesteld.

Met dank wordt afscheid genomen van de bestuursleden *Eva Schild* en *Rob Nijman*. De voorgestelde kandidaten voor het HB-lidmaatschap *Wilfred Muis* en *Vincent Sterring* worden met instemming van de leden benoemd. De leden van de stichting Bijenpaviljoen op de Floriade in Venlo worden allen met een NBV-erekorfje onderscheiden

Het Bijenhuis heeft een belangrijke functie als ontmoetings-, service- en educatiecentrum. Om daaraan kwalitatief te kunnen voldoen is renovatie noodzakelijk. De vergadering wil eerst een financieringsplan voor de benodigde circa half miljoen euro ten behoeve van de verbouwing zien, voordat zij hiervoor toestemming verleent. Het HB hoort de suggesties uit de zaal aan en belooft huiswerk te gaan doen. Het gevraagde financieringsplan moet helder zijn. De vergadering gaat akkoord met het voorstel, dat het HB verder gaat met het plannen van de verbouwing van het Bijenhuis, maar daarvoor wel eerst het financiële plaatje presenteert aan de leden.

Gemeenten plaatsen massaal koningslindes. Wellicht kunnen wij de gemeente waarin u woont hierop attenderen. ●

G. Bogaards

BijenkennisNet... open voor NBV-ers

Inloggen op 'Mijn NBV'

Frank Moens

In het laatste nummer van Bijenhouden 2013 (blz. 26) schreef ik over algemeen toegankelijke bijenonderwerpen in BijenkennisNET. Dit keer komt een onderdeel van deze site aan bod speciaal bedoeld voor leden, afdelingen, werkgroepen en commissies van de NBV, samengevat onder het kopje 'Mijn NBV'. Er wordt gewerkt in zogenaamde netwerken: een afgebakend onderdeel binnen BijenkennisNET, enigszins te vergelijken met een besloten intranetstructuur. Tot zo'n systeem krijg je alleen toegang met een inlogcode. Organisaties en bedrijven gebruiken het bijvoorbeeld om medewerkers toegang te geven tot interne documenten, vergaderagenda's en andere stukken. Wat hebben we aan Mijn NBV? Stel, u bent secretaris van een afdeling en u wilt in de toekomst alle stukken en de ledenlijst voor iedereen in uw afdeling toegankelijk hebben. Maak dan een netwerk aan met de afdelingsnaam en geef vervolgens alle leden toegang door ze uit te nodigen.

Een netwerk maken voor uw basis-cursus kan ook. Lesrooster, praktijklocatie(s), afspraken en overzicht van de deelnemers kunnen er een plek krijgen. Laat vervolgens de cursisten zelf om toegang vragen, als het netwerk daarvoor geschikt is (groen hangslot). Hebben cursisten een opdracht gemaakt, dan kunnen ze die zelf aan het netwerk toevoegen.

Geen doorsneesysteem

BijenkennisNET presenteert het intranetsysteem net wat anders dan wat doorsnee is. Het verschil is dat alle bezoekers wel kunnen zien waarover de netwerken gaan, maar niet overal toegang toe hebben. Als ingelogd bezoeker krijg je meer te zien en kun je ook toegang vragen tot een netwerk. Vergelijk het met een centrale

ontvangsthal waarin iedereen naar binnen mag. Van daaruit loopt een gang toegankelijk met een speciaal pasje. In die gang allemaal deuren waarop staat wat zich daarachter afspeelt. Zo'n deur staat open, is dicht, of dicht én op slot. Degene die het netwerk heeft gemaakt, bepaalt de mate van toegankelijkheid. Iedere geregistreerde bezoeker mag een netwerk oprichten dat past binnen de opzet en visie van BijenkennisNET. Daarbij heeft men de keuze uit de drie eerder genoemde mogelijkheden, elk met een symbooltje aangegeven. Nadat het netwerk is aangemaakt, kan het functioneel worden, bijvoorbeeld door documenten op te nemen of een discussie te starten.

Inmiddels is met Mijn NBV de nodige ervaring opgedaan. De netwerkbegeleiders vanuit de NBV, Eric van Oijen (eric.van.oijen@food4bees.nl) en Frank Moens (frank@bijenhouders.nl) helpen u graag verder. Dat kan online, maar een instructieavond met leden van een of meer afdelingen of een cursusgroep kan ook. ●

Registreren?

Ga naar www.bijenkennisnet.nl > over BijenkennisNET > aanmelden als gebruiker

Nieuw: de Bijenhuiscadeaubon!

Vanaf 1 maart zijn ze verkrijgbaar: de cadeaubonnen van het Bijenhuis. Er is een cadeaubon ter waarde van tien euro en een ter waarde van vijftien euro.

De genummerde bonnen zijn te gebruiken in de winkel van het Bijenhuis, in de depots en in de webwinkel.

*Leuk om te geven;
nog leuker om te krijgen!*

Open Imkerijdagen maken zich op voor 12 en 13 juli

Bij een imker op de koffie

Het eerste lustrum van de Landelijke Open Imkerijdag (LOI) is over een paar maanden een feit. Op 12 en 13 juli vindt dit succesvolle evenement voor de vijfde achtereenvolgende keer plaats. Het was de eerste paar jaar even wennen, maar gaandeweg nam het enthousiasme toe en nu is deelname iets om naar uit te zien. Dat blijkt uit de reacties van de deelnemers van de afgelopen editie. Alvast een oproep om ook dit jaar weer van de partij te zijn.

Frank Moens

De belangstelling voor de Open Imkerijdag groeit jaarlijks. De bekendheid die we hebben gekregen in de eerste jaren en aansluitend gedurende het Jaar van de Bij, werpt duidelijk haar vruchten af. Jaarlijks worden, direct na het LOI-weekend, de deelnemers via een online enquête gepeild over hun bevindingen en het geschatte bezoekersaantal. Niet alleen is men in het algemeen enthousiaster over het evenement geworden, maar het succes blijkt ook uit een gestaag oplopend aantal bezoekers.

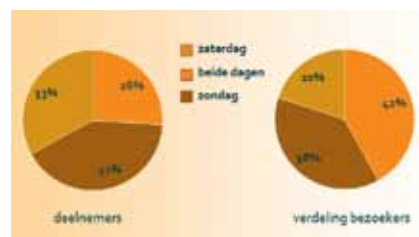
Eigen bijenstal openstellen?

De organiserende LOI-werkgroep vindt dat het aantal deelnemende imkers zeker nog kan toenemen. Eind januari bleek uit een peiling onder de deelnemers van 2013 dat men vooral denkt dat men zou moeten deelnemen als afdeling. Dat blijkt vervolgens, aldus nogal wat reacties, een moeizame hobbel qua besluitvorming. Men laat het te vaak van elkaar afhangen. Maar individuele imkers kunnen ook de eigen bijenstand openstellen; dat werkt minstens zo goed en raakt ook meer de kern van de LOI: bij een paar imkers 'op de koffie' en een goed gesprek voeren. Denk er nog eens over na. Het

openstellen van de bijenstand hoeft echt niet zo ingewikkeld en veelomvattend te zijn. Het speciale LOI-onderdeel op de NBV-website biedt allerlei hulpmiddelen voor een geslaagde dag. Wat helpt is vooral veel reclame maken in de eigen woonplaats en op recreatieterreinen in de buurt. Hang posters op, neem van te voren contact op met redacties van buurt- en regionale kranten. De LOI-werkgroep van haar kant werkt aan de landelijke publiciteit, zowel via de pers als op de website.

Zondag 2x zo druk als zaterdag

De openstelling op de zaterdag trekt relatief veel minder bezoekers. Dat is al jaren zo. In het diagram is het verschil goed te zien. Maakt het u niets uit, kies dan voor de zondag. Maar uit de reacties blijkt dat men zich ook op de zaterdag prima vermaakte.

Online inschrijven en presentatiepakket bestellen

Het aanmeldformulier om u als deelnemer te registreren staat weer online. Ga daarvoor naar de NBV-website www.bijenhouders.nl en klik in de homepage op 'Open Imkerijdag'.

In reactie op wat kritiek op de prijs van presentatiepakket en banier, herhaal ik dat we proberen ze tegen kostprijs aan te bieden. [Velen hebben het banier nu toch al?] De inhoud van het pakket en hoe het is te bestellen vindt u op de website. ●

Bloemlezing uit reacties 2013

Burgh-Haamstede Ruim 20 bezoekers, alle leeftijden: ouderen, gezinnen met kinderen. Allemaal vertrokken ze enthousiast.

Groningen Bijenstal van afdeling Groningen in het Stadspark, zaterdag van 10 tot 4. Het was zo druk dat precies tellen onmogelijk was. Zeker 100 bezoekers, veel kinderen. Zeer geslaagd. Goed weer, heel gezellig, veel belangstelling, ook om imker te worden. Ook bezoek van de plaatselijke pers.

Kampen Geschat aantal op de drie locaties 40-50 mensen, oud, jong, volwassenen en gezinnen. Veel waardering voor het publiciteitsmateriaal. Waarschijnlijk levert deze dag ons een aantal nieuwe imkers op, misschien zelfs een paar vrouwelijke. Het goede weer hielp!

Geffen Vrijdagmiddag op Omroep Brabant geweest. Zaterdag prachtig weer, continu aanloop, ongeveer 250 bezoekers. Goed geslingerd, prima verkoop, leuke belangstelling, aantal nieuwe cursisten.

Den Helder Open imkerijdagen op het Bijenpark de Schooten. Maar ongeveer 20 mensen, wel echt geïnteresseerd, en het was bijzonder gezellig.

Familieberichten

Op 24 januari jl. is

KOOS FLUIJT

de nestor van de afdeling Schouwen-Duiveland, op 89-jarige leeftijd overleden. Sinds 1943 was hij lid van onze vereniging, waarvan hij 40 jaar secretaris is geweest. Van 1967 tot 1984 was hij HB-lid van de VBBN namens groep Zeeland. Hij was 25 jaar honingkeurmeester in Zeeland en omstreken. Van 1982 tot medio 1997 werkte hij mee aan het educatief onderwijs t.b.v. de schooljeugd. Hij mocht tot op hoge leeftijd actief in de imkerij bezig zijn, waarbij hij veel aankomende imkers opgeleid heeft. Zijn grote verdienste op lokaal en landelijk niveau zullen we nooit vergeten! In 2012 is Koos geridderd tot lid in de orde van Oranje Nassau vanwege zijn verdiensten voor de bijenhouderij. Koos was er altijd voor iedereen. De laatste maanden ging zijn gezondheid hard achteruit, zodat hij in het ziekenhuis opgenomen moest worden, waar hij ook is overleden.

We zullen hem node missen.

*Bestuur en leden
NBV-afd. Schouwen-Duiveland*

Cursussen

NBV-cursussen vindt u op www.bijenhouders.nl/cursussen. In Bijenhouden staat alleen het overzicht van de plaatsen/afdelingen waar dit seizoen een cursus is en waar nog open plaatsen zijn. Alle bijzonderheden staan achter een linkje op de cursuswebsite.

Kennismakingscursus: Zoetermeer

Basiscursus: Frankrijk (zie Bijenhouden 2014 – nr. 1, pag. 18)

Korfvluchten: Haaksbergen

Op 4 januari jl., vlak voor de start van het nieuwe seizoen hebben we afscheid moeten nemen van onze imkercollega

HENK MEDDELER

De afscheidsdienst was precies zoals Henk was, zonder franje en opsmuk. Henk was geen imker die behoefte had om met de laatste noviteiten te imkeren. Hij was voor zichzelf met weinig tevreden en verzorgde met eenvoudige middelen zijn bijen. Waarom moeilijk als het makkelijk kan! Vanaf het moment dat Henk zes jaar geleden ziek werd heeft hij zijn kastenbestand afgebouwd van ruim vijftig naar krap vijftien. Komend jaar zou hij een jongere imker begeleiden die tevens als cursist het bijenvak gaat leren. Helaas is dat niet verder gekomen dan het verplaatsen van kasten en materiaal. Hoewel dat om gezondheidsredenen de laatste tijd wat stagneerde, waren Henk en Martha jarenlang vaste standhouders op bijna alle evenementen in Nederland waar iets met bijen werd gedaan.

We zullen Henk missen en wensen Martha en de kinderen sterkte bij de verwerking van dit verlies. Zijn bijen zijn ondertussen in goede handen zodat zijn gedachtegoed zal worden voortgezet.

*Bestuur en leden
NBV-afd. Kromme Rijn, Lek en IJssel
(voorheen Bunnik-Houten e.o.)*

Depothouders

We kregen een vraag waar een lijst van plaatselijke depots van de winkel van het Bijenhuis te vinden is. Ga naar www.bijenhouders.nl/winkel en klik onderin de tekst op 'Depots'. Ook in de nieuwe catalogus, die in de loop van 2014 uitkomt, worden de depots vermeld.

Inbinden blad Bijenhouden

Een manier om uw afleveringen van Bijenhouden mooi te houden is ze te laten inbinden. Dat kan via de NBV. De ingebonden jaargangen krijgen een donkergroene harde kaft met goudkleurige opdruk op de rug. U kunt ook nog steeds jaargangen van de oude maandbladen 'Bijenteelt' en 'Bijen' laten inbinden.

Bijenteelt of Bijen: één jaargang: € 17,25 of twee jaargangen in één band: € 22,50;

Bijenhouden: één jaargang: € 20,- of twee jaargangen in een band: € 25,-. Wel graag alle nietjes voorzichtig verwijderen. Levert u de maandbladen in mét nietjes, dan wordt € 1,- per jaargang extra in rekening gebracht.

Mogen wij uw jaargang(en) vóór 1 mei 2014 hebben ontvangen? U kunt ze sturen aan: Secretariaat NBV, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen. Afgeven in de winkel of bij een depot-houder die naar Wageningen gaat óf tijdens onze Algemene Ledenvergadering op 19 april 2014 mag natuurlijk ook.

40 jaar actief

Op 1 januari jl. was Piet Reiling, actief lid en ook bestuurder van NBV-Nietap, 40 jaar imker. Hij begon trouwens al op z'n elfde. Piet had altijd veel volken en stelde ook veel volkjes beschikbaar voor cursisten. Hij deed en doet aan koninginnenteelt (Buckfast) en had altijd 'dikke' honingopbrengsten. Eens zat de kar met zijn kasten zelfs vast door het gewicht van de honing! Kort geleden kreeg hij tot zijn plezier de vergulde NBV-speld en ook zijn vrouw als steunpilaar werd in het zonnetje gezet. 🍯

Piet Reiling verguld met zijn speld!

Vraag & aanbod

Te koop: Buckfast bijenvolken.

t 0599-212934 (Buinen).

Te koop: 8-raams prima zachteardige

Carnica-F1 op raam. J. Gahler, Hemel 39, 5721 HB Asten, t 0493-692654.

Te koop: bijenvolken Buckfast.

Inl.: m 06-50630095 (Rijkevoort).

Te koop: Carnica bijenvolken op ramen

t 0522-471618 (Ruinen), e kkreulen@wxs.nl

Te koop: vitale, zachteardige bijenvolken

met F1-moeren in Oirschot (N.Br.), m 06-18779801, e wimvandenoord@hetnet.nl

Te koop: goed uitgewinterde tienraams

bijenvolken (zonder kast). L. van Beek, t 033-2864856 (Woudenberg), e lvb494@gmail.com.

Te koop Carnica-F1-volken op raam.

Ook enkele volken met raszuivere koningin die bevrucht is op het Duitse Waddeneiland Wangerooge. A.A. Staals, Eindhoven, t 040-2811287.

Te koop: vitale bijenvolken Carnica-F1

2013 op 7 of 10 ramen. Joep Verhaegh, t 077-3983424 (Horst L.).

Te koop: Buckfast bijenvolken op ramen.

Wim de Kleine, t 0524-551636 (Emmen).

Buckfastvolken op raam. F1-volken 2013

van verschillende afkomsten opgezet: KB567 X KB202; (KB567 X KB202) X L083WF; (KB704 X KB202) X L083WF; ((HRC0409 X B25) X I16) X AM0779; B4(DAB) X AM06121; B4(DAB) X L083WF. Raszuivere volken met raszuivere koningin van 2013 aangepaard op Ameland: (KB567 X KB202) X AM11150; (B4(DAB) X L083WF) X AM11150; ((KB567 X KB202) X L083WF) X AM11150; (B4(DAB) X AM06121) X AM11150. Inlichtingen: D.A. Blanken, Schaapweg 12 Warffum, t 0595-423315, e famblanken@hetnet.nl.

Aangeboden Buckfast bijenvolken op raam,

levering in april. Inl.: fam Platen, t 0599-584123 / 584125, m 06-22906921 (Ter Apel).

Te koop: 15 bijenvolken Simplex en Spaar-

kasten. t 073-6565008, m 06-24429101, e henk@alsad.kz.

Te koop: 15 bijenkasten Buckfast en Carnica

F1. Dadant + Spaarkast 10-raams. Te bevragen bij Jan Moors (Budel N.-Br.) t 0495-492134, m 06-10098742.

Stichting Buckfast Marken biedt aan in

beperkte oplage: originele raszuivere Marken- Buckfastkoninginnen. Stamboom en AVB-verklaring worden bijgeleverd. Levering van deze eilandkoninginnen in volgorde van binnenkomst vanaf eind juni 2014. Te bestellen: m 06-51180339, e buckfastmarken@gmail.com.

Te koop: Vitale F1-Carnica-bijenvolken op

raam. Nateelt van Duitse waddeneiland-bevruchte Carnica-Troiseck-Hoffmannlijn, 2013. Levering na 15 april 2014. Inl: Theo Vulink, e theo.vulink@gmail.com, t 06 51010887, Lelystad.

Bezoekerscentrum Imkerij Immenhof. Omvat

een imkerij, wijngaard, tuinen, expositieruimte met permanente expositie, terras en plantenverkoop. Een uniek en gezellig uitstapje voor uw vereniging, familie of bedrijf. Voor meer info: i www.imkerij-immenhof.nl of t 024-35 84 543. Gonnien en Marcel Hallmans, Rijksweg 224, Molenhoek/Heumen.

Plant een lindeboom voor een betere wereld.

Te koop: lindebomen. Deze zijn ook als leiboom te snoeien. Hoogte plm. 3 meter. € 12,50 p.st. Inl.: Jaap Doornweerd, Moreelsestraat 20, 6717 TR Ede, t 0318-622195.

Te koop honing, zomerlinde € 4 per kg en

heide € 7,50 per kg. Bij goede uitwintering bijenvolken op raam. Inl.: H. Henriks, t 0529-433279, e heinhendriks@tele2.nl.

In Unesconatuurreserveaat in Saksen

(Duitsland) is onze comfortabele en volledig ingerichte vakantiewoning te huur voor natuurliefhebbers, fietsers, wandelaars, vogelaars. Kijk op i www.degroenedobbelsteen.nl voor alle informatie.

Agenda

(Uitgebreide informatie op onze website.)

22 maart Wageningen

Bijensymposium. Bijen@wur-PRI. Zie ook blz. 9 in dit nummer. i wageningen.nl/bijenwur.

28 maart Ruinen

De 20e Nationale Bijenboelavond in Zaal Kuik, De Brink, Ruinen. Zaal open 18.30 u, a veiling 20 u. Inbreng goederen is mogelijk: vóór 15 maart 2014 contact opnemen met de secretaris, Roel Broekman, t 0522-451290.

29 maart Etten-Leur

Bijenmarkt bij het winkelcentrum, vanaf 08.30 u. Inl.: H. Boot, m 06-30-28-07-83, e voorzitter@bijengilde.nl

29 maart Beesd

Verzamelaarsbeurs van 10.30-15.30 u op landgoed Heerlijkheid Mariënwaerd, De Zorgimkerij, Notendijk 1A, 4153 RN Beesd. Inl. betr. kraamhuur: Dick van Leeuwen en/of Lia de Leeuw, i www.dezorgimkerij.nl, t 0345-581063, m 06-13735769.

30 maart Oirschot

2de Spoorдонkse bijenmarkt van 09-13 u, Nieuwedijk 47. Inl.: m 06-53115349, e bijen@vdoord.com

5 april Bornerbroek

Bijenmarkt, van 8-12 u, bij 'Café Brockie', Entersestraat 2. Verkoop van bijenvolken en imkermateriaal. Aansluitend 13.30 u vergadering Carnica Oost-Nederland in 'Café Brockie', zaal open vanaf 13 u. Aansluitend lezing 'Beebreed en erfelijkheid bij bijen', door Pim Brascamp. Inl. Henk Büter, t 0524-561961, e bueter@ziggo.nl

6 april t/m 21 september Weert

Elke zondagmiddag is Natuur- en Milieucentrum 'De IJzeren Man', Geurtsvenweg 4, open. Groepen en scholen kunnen ook door de week terecht. Bezichtiging van het centrumgebouw met haar tentoonstellingen en insectentuin kan iedere dag tussen 13-17 u (tot eind maart tot 16 u). i www.natuurenmilieucentrumweert.nl.

12 april Driebergen

53ste P.J. Beens Bijen- en Natuurmarkt, van 7-13 u, terrein Zonheuvelschool, Burgemeesterpark. Inl.: Leo Gensen, t 0343-597519, i www.bijenvereniging-driebergen-doorn.nl e leogensen@gmail.com.

13 april Someren

Tuin- en Bijenfair met drachtplantenruilbeurs i.s.m. Groei&Bloei Asten-Someren. 12-16 u, in de 'Van de Gijselshof', Bosrandweg. Inl.: Leendert van den Bosch, **t** 0493-490020, **e** l.bosch11@chello.nl

13 april Horst a/d Maas

Bijen- en Natuurmarkt van 9-14 u. Bij Praktijkcentrum voor bijenteelt 't Zoemhukske, Kasteellaan 3, (afslag Horst-Noord). Inl.: Bertha van den Brink, **i** www.zoemhukske.nl **t** 077-4652063, **e** g.wijnen7@kpnplanet.nl

19 april Wageningen

Algemene Ledenvergadering NBV in de 'Hof van Wageningen'. **a** 10 u. Zie bladzijden 10-11

19 april Nijkerk

Informatiemarkt (11.15-14 u) i.v.m. 80 jaar NBV-afd. Nijkerk. Lezing Arie Koster (10.30-11.15 u). Inl.: Martin Klein, **m** 06-52527659, **e** mklein1001@gmail.com

19 april Dordrecht

75e Dordtse bijen- en honingmarkt van 10-16 u, Reeweg-Zuid 72B. Verkoop bijenvolken, honing etc. Natuurverenigingen en demonstratie wasstraat. Inl.: **e** nbv.dordrecht@upcmail.nl

21 april Nederwetten

Open Dag Imkerij de Walhut i.s.m. Brabants Landschap en IVN Nuenen, van 11-16 u, landgoed Heerendonk, Nuenens Broek. Parkeren: Eikelkampen/Heerendonk. **i** www.imkerijdewalhut.

26 april Groenlo

Bijenmarkt van 8-12 u, parkeerplaats t.o. de Bron, Ruurloseweg. Inl.: R. ten Have, **t** 0544-463160, **e** rinietenhave@hotmail.com.

26 april Berlicum

Drachtplantenmarkt van 10-14 u op Landgoed Seldensate, Laan van Seldensate. NBV St. Ambrosius. Inl.: Gerry Cooijmans, **t** 0413-250171, **e** antoon.cooijmans@trined.nl

27 april Boxtel

Bijen- en plantenmarkt van 10-15 u: informatiestands, kinderactiviteiten, verkoop imkerartikelen. Park Molenwijk, ingang straat Essche Heike. Inl.: Piet Bressers, **t** 0411-601595

3 mei Westbeemster

Bijenmarkt met lezingen. Inl.: Annemieke Timmerman, **t** 020-4868135, **i** http://noord-holland.bijenhouders.nl/actueel/show/750 **e** a-timmerman@hetnet.nl

10 mei Wageningen

Selectiedag jeugdimmers voor de International Meeting of Young Beekeepers in Polen (5 t/m 8 juni). Zie ook elders in dit nummer. Inl./aanm.: **e** imyb-nederland@concepts.nl

13 mei Eelde

De St. Ned. Buckfastbijenteelt stelt larven van teeltkoninginnen beschikbaar. Inl.: G. v.d. Velde, **t** 050-5421794, **e** gvdvelde@tiscali.nl

24 mei Rhenen

Goldtag, zie elders in dit nummer.

12 en 13 juli landelijk

Landelijke Open Imkerijdagen, zie elders in dit nummer.

8 november Beilen

15 november Roermond

22 november Breda

Studiedagen NBV

Heel goed geschoten

Deze grote chocoladesculptuur van een honingbij met raat werd gemaakt door Marike van Beurden, Dutch Chocolate Master 2013 én winnares van de 2e prijs tijdens de World Masterwedstrijd in Parijs afgelopen oktober. Bij beide wedstrijden was alles geïnspireerd door bijen, met honing in alle eetbare delen. Deze sculptuur was een van haar schitterende creaties daar. Haar vader, oud-imker uit Boxtel, heeft haar daar vast toe geïnspireerd. Marike kreeg haar opleiding aan de Middelbare Bakkerijvakschool in Wageningen, maar dat zal wel geen rol hebben gespeeld bij de keuze van dit thema...●

Bijenkasten.nl

Voor red cedar bijenkasten, bijenraampjes, broedraampjes en toebehoren

www.bijenkasten.nl.
Of bel voor informatie
A. van Randeraad 06 1506 2895

Bij, mijt en bestrijding (1)

Darrenraat, inhangen of toch niet?

Mari van Iersel, tekst en foto

Vroeger waren imkers nooit onzeker over het overwinteren van hun bijenvolken. Dat is tegenwoordig wel anders. Zelfs als we in januari constateren dat de bijenvolken er nog zijn, zijn we er nog niet gerust op of ze begin april nog allemaal zullen vliegen. Is het overwinteren van bijen echt een soort loterij geworden of letten we als imker niet voldoende op? Mari van Iersel denkt het laatste.

Varroa en wintersterfte. Is er iets mis met de bestrijding?

In de literatuur vinden we een complex van oorzaken van wintersterfte, met parasitering door *Varroa destructor* als hoofdoorzaak.

Het zijn niet de mijten die in de winter in de volken verblijven waaraan de bijen doodgaan. Wintersterfte is het gevolg van schade die de varroamijt in het actieve seizoen aan het bijenvolk toebrengt. Die schade bestaat uit eiwitroof bij de poppen. Geparasiteerde poppen worden daardoor minder vitale jonge bijen. Die leven korter en hebben minder weerstand tegen bijenziekten. Verder verspreidt en activeert deze mijt ziekteverwekkers, onder andere virussen. Het hoeft geen betoog dat bestrijding van de mijt van essentieel belang is. Maar als je ziet hoeveel volken er elk jaar vanaf september tot in het daarop volgende voorjaar toch doodgaan, is er met de huidige methoden van varroabestrijding blijkbaar iets mis. Moeten we misschien een heel andere weg inslaan?

Varroabestrijding is een noodmaatregel

De Nederlandse imker is gehersenspoeld. Hij ziet varroa als een vernietigende parasiet waarop maar één antwoord mogelijk is: bestrijden. Dat hebben we vanaf het begin (1983) zo geleerd en we weten niet beter. Als we de varroamijt niet bestrijden gaan onze

volken dood en een confrontatie met wintersterfte maakt duidelijk dat het inderdaad zo is. Dan gaan we er wel van uit dat *alle* bijenvolken ernstig van varroa te lijden hebben en dat er zich geen wintersterfte van betekenis zal voordoen als de bestrijding maar effectief genoeg is. De bestrijding is erop gericht om zoveel mogelijk mijten uit het volk weg te halen om zo de schade door varroa zoveel mogelijk te beperken. Een varroabestrijding beschadigt weliswaar het bijenvolk maar beschadigt de varroapopulatie nog veel meer. Die schade aan het bijenvolk wordt trouwens vaak vergeten. Wie even afstand neemt van het geleerde, realiseert zich dat zo grootschalig bestrijden een noodmaatregel moet zijn; ingrijpend, maar noodzakelijk (want als we niet bestrijden gaan onze volken dood). En dat de maatregel tijdelijk moet zijn, in afwachting van een betere oplossing. Veel imkers denken daarbij dan aan een bestrijdingsmiddel met een effectiviteit van bijna 100%. Dat is geen betere oplossing, maar dat is doorgaan op dezelfde weg. De oplossing moet gezocht worden bij de bijen zelf. Door beter naar zijn bijenvolken te kijken, kan de imker gebruik maken van de eigenschappen van het bijenvolk zelf die er mede voor zorgen dat er een meer of minder grote varroapopulatie in het volk aanwezig is.

<< Terecht stuit het imkers tegen de borst dit prachtige darrenbroed weg te moeten snijden. Door mijten te tellen kan de imker weten of hij dit zijn bijenvolken wel aan moet doen.

Eerst kijken, dan doen

De imker die goed naar zijn bijenvolken kijkt, zal zien dat sommige van zijn volken hun varroapopulatie minder groot laten worden dan andere. Bij dergelijke volken zou sprake kunnen zijn van meer of minder varroaresistentie. Dit aspect van de varroaproblematiek, gebruik maken van de eigenschappen van het bijenvolk zelf, wordt tot nu toe in de praktijk vrijwel geheel verwaarloosd. We geloven wel dat hier de oplossing ligt maar denken als gehersenspoelde imker dat deze oplossing onbereikbaar ver weg ligt.

Varroabestrijding in soorten

Bij bijenhouders vind je in grote lijnen drie methoden van varroabestrijding.

1. Met de Franse slag. De imker heeft als uitgangspunt dat er varroamijten zijn en dat hij iets moet doen. Het hangt van toevallige omstandigheden af wanneer dat gebeurt en waarmee: een soort rad van avontuur. Als je de hoofdprijs wilt winnen komen je volken de winter door, maar meestal is het de 'troostprijs' (meer of minder grote wintersterfte).

2. Volgens het 'worst case' scenario. Uitgangspunt hierbij is dat alle bijenvolken zoveel last hebben van de varroamijt dat ze zullen doodgaan als je niet goed bestrijdt. De meeste Nederlandse imkers gaan hiervan uit. Maar onzeker over het resultaat, zijn ze a) geneigd een extra bestrijding uit te voeren en b) altijd op zoek naar een beter bestrijdingsmiddel. De meesten behandelen de volken volgens het zogenaamde driegangenmenu, zoals de laatste jaren geadviseerd door Bijen@wur. Bij de toepassing hiervan heeft de imker met een beetje geluk weinig of geen last van wintersterfte. Als er dan toch wintersterfte optreedt, kan dat – zo concludeert men - zowel door varroa als door een te sterke blootstelling aan bestrijdingsmiddelen veroorzaakt zijn.

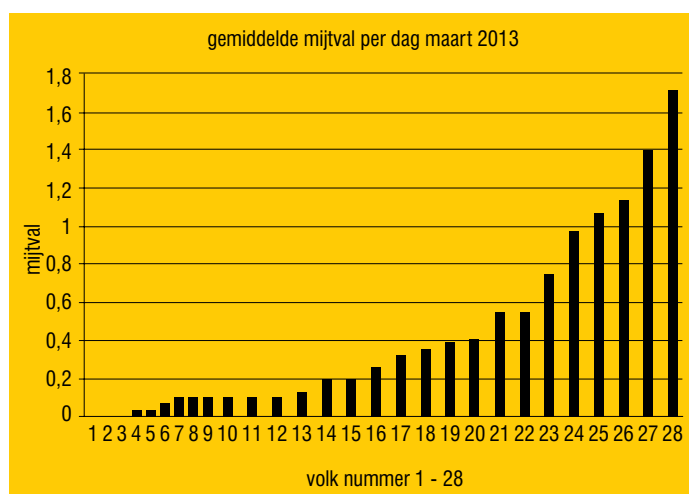
3. Op maat. In de voorlichting aan Duitse imkers over varroabestrijding wordt, naast instructies om effectief te bestrijden, ook aangedrongen op bestrijding op maat. De varroapopulatie is niet bij alle volken even groot en het bijenvolk met weinig besmetting hoeft niet onnodig door een varroabestrijding met vreemde stoffen belast te worden. In de voorlichting aan Nederlandse imkers ontbreekt dit aspect sinds het driegangenmenu vrijwel volledig. Ten onrechte, zie onderstaand voorbeeld.

Maart: bouwvraam op maat

Na half maart wordt het tijd het bouwvraam in de volken te hangen om daar later darrenbroed uit weg te kunnen snijden. Veel imkers vragen zich af of dit een zinvolle bestrijdingsmaatregel is. Vaak vinden ze

vrijwel geen mijten in het uitgesneden darrenbroed. Daardoor vragen ze zich af of het onttrekken van al die eiwitten aan het bijenvolk wel de moeite waard is. Als de imker in de periode voorafgaand aan het inhangen van het bouwraam met behulp van de onderlegger de natuurlijke mijtval bepaalt, weet hij bij welke volken het bouwraam wel of niet zinvol ingezet kan worden.

Bij 28 volken heb ik een hele maartmaand lang de mijtval bepaald, zie de grafiek. Elke dag tellen gedurende een kortere periode (bijvoorbeeld 10 dagen) levert in maart ook een dergelijk beeld op, maar niet zo sprekend.

Voor mij is duidelijk dat bij volk 1 tot en met 11 een bouwraam achterwege kan blijven, terwijl dat bij de volken 21 tot en met 28 wel eens heel nuttig kan zijn. De grens om wel of geen bouwraam in te hangen is hier niet een bepaald getal (bijvoorbeeld 0,6 mijt per dag) maar volgt uit de vorm van de curve als we de volken op volgorde van mijtval zetten. Bij de volken met de relatief én absoluut lage mijtval heb ik geen bouwraam ingehangen.

Waarom de volken zo'n verschillende mijtval lieten zien, was mij in dit geval niet duidelijk. Mogelijk een gevolg van meer of minder effectieve bestrijding met oxaalzuur tijdens de broedloze periode in december. Het kan echter ook zijn dat het een gevolg is geweest van een verschil in groeisnelheid van de varroapopulatie. Waarschijnlijk was de koningin alweer twee maanden aan de leg en daardoor konden varroamijten zich weer vermenigvuldigen. Hoe het zij, ik weet nu al bij welke van mijn volken ik de ontwikkeling van de varroapopulatie in het oog moet houden.

Nu heeft niet elke imker zoveel volken om te kunnen vergelijken. Als enkele imkers samenwerken lukt het wel om op basis van een voldoende groot aantal volken een meer verantwoord idee te krijgen van wat 'veel' en wat 'weinig' mijtval in maart is. ●

Op cursus Doppenmethode bij Jan Charpentier

Immy Beijer en Francis Oosterveen

Eind 2012 gonsde het al rond hier in Oss en omgeving: er zou een cursus Doppenmethode gegeven worden door Jan Charpentier. We kennen zijn naam van het boek dat bij vrijwel alle beginnerscursussen Bijenhouden wordt gebruikt: *'Bijhouden, hoe doe je dat?'*. Hij vertaalde de tekst uit het Duits en bewerkte het boek. Als er dan de mogelijkheid is om juist bij hem een cursus te volgen, dan grijp je die natuurlijk aan. De doppenmethode is kort gezegd een methode om op eenvoudige manier goede koninginnen te telen.

Koninginnen uit redcellen

Bijna elke imker teelt zelf wel koninginnen. Bij het maken van een veger doe je dat al. Het achterblijvende deel van het volk is dan moerloos. De werksters gaan dan larfjes die nog heel jong zijn, tot koninginnen opvoeden door ze koninginnengelei te voeren. Ze bouwen gewone werkstercellen uit tot koninginnencellen (redcellen). Na zekere tijd breek je de redcellen en je laat een paar moeren uitlopen. Die maken dan zelf wel uit wie als nieuwe koningin de baas wordt. Dan heb je van één volk twee volkjes gemaakt met twee moeren, de oude en een nieuwe.

Doppenmethode

Tijdens de cursus maakte Jan, ervaren teler, een teeltlat, waarin hij plastic houdertjes hing. Daarin kwamen door overlarven in kleine dopjes jonge larfjes van een raszuivere, zachtaardige koningin. De dopjes hebben de doorsnee van een koninginnencel (9 mm). De teeltlat met de dopjes hing hij in een moerloos volk. De bijen 'denken': dit moeten koninginnen worden, en gaan dan die plastic dopjes van een randje was voorzien. Dat doen ze binnen 24 uur. Daarna kregen wij die aangezette dopjes en stopten ze in een teeltlat die we in een eigen pleegvolk hingen. De bijen gaan vervolgens die doppen uitbouwen tot volledige moercellen, die verticaal aan de teeltlat hangen. Zodra die dicht zijn, schuif je over elke dop een kokertje met suikerdeeg, zodat de nieuwe moeren veilig kunnen uitlopen en niet het gevecht aangaan met andere moeren. Je kunt zo'n teeltlat boven een koninginnenrooster hangen waar de koningin onder zit. Je kunt ook een moerloos pleegvolk maken of je omkleedt de teeltlat met koninginnenrooster zodanig dat de koningin in het volk er niet bij kan.

Als alles goed gaat...

Zoals het hier staat klinkt het allemaal simpel. Maar het zijn veel handelingen en je moet keuzes maken voordat uiteindelijk een aantal moeren in hun kokertje uitloopt. Vervolgens moet je die natuurlijk huisvesten. Gaat alles goed dan heb je volkjes met uitsluitend dochters van je favoriete koningin. De cursus liep parallel met de handelingen die je moet doen binnen je bijenkasten. Bij de cursus hoort een heel duidelijk lesboek.

Het grote voordeel van de doppenmethode – boven het maken van bijv. een veger – is dat je zelf de regie hebt over wat voor koningin je kweekt. Je krijgt bijvoorbeeld larfjes van een raszuivere koningin die de eigenschap

foto Ron van Rooij

foto familie Charpentier

Boven: Jan Charpentier zelf teelt al zijn koninginnen in minipluskastjes.
Onder: Cursisten in de woonkamer...

pen heeft die je wil hebben (bijvoorbeeld zachttaardig, goede haaldrift, een zekere varroaresistentie). Je kweekt een F1 en je begint als imker dus met al aangenomen doppen. Je kunt zien dat de bijen aan het werk willen met die doppen.

Het voorjaar van 2013 was uitzonderlijk voor de bijen. Het was heel lang te koud. En dat merk je met alles wat je met de bijen doet: ze waren laat, ze hadden er geen zin in en de volkjes groeiden niet zo snel. Het lukte ook niet om van alle larfjes koninginnen te (laten) maken. Bijen blijven hun eigen tempo kiezen. Het is goed om daar weer eens tegenaan te lopen. Niet alles is maakbaar voor een imker.

Meester Jan

Jan gaf de cursus, bij hem thuis samen met Ron van Rooij. We zaten in zijn woonkamer in een grote kring. Zijn vrouw zorgde voor koffie en thee en heerlijke koekjes. Een cursus is een cursus, dat is natuurlijk zo. Maar dat je in zo'n omgeving al die kennis mag opdoen, heeft toch wel iets extra's! Jan geeft les op een heldere manier, maar is ook streng. Telkens een overhoring, die hij waardeerde met een O (onvoldoende), T (twijfel), of V (voldoende). Aan het eind van de cursus moesten we een scriptie schrijven.

Van harte aanbevolen

In deze cursus leer je meer dan alleen koninginnentelen of de doppenmethode. Doordat je druk bezig bent, leer je steeds beter met je bijen omgaan. Je kijkt gericht, bent vaak 'in de bijen' bezig en leert veel over materiaal. En, je werkt met een groep: de mails over en weer, wanneer er weer een moer was uitgelopen of juist niet, zorgden er voor dat je niet alleen tijdens de lesavonden aan de gang was, maar ook als je in de bijen werkte.

Uiteindelijk heb je zelf thuis zachttaardige volkjes en dat maakt bijenhouden een stuk leuker! Eigenlijk kunnen we iedereen die met bijen werkt, zachttaardige bijen wil hebben en dat niet aan het toeval over wil laten, de cursus Doppenmethode aanbevelen. En als je die dan ook nog bij Jan Charpentier mag volgen, bof je als cursist! ●

Telen in twee delen

De doppenmethode is een methode voor koninginnenteelt die is opgedeeld in tweeën. Het eerste deel wordt uitgevoerd door ervaren telers, de zogeheten verdelers en omvat het om- (of over-)larven van larfjes uit een goed volk in teeltdoppen en het maken van een startervolk zonder koningin en veel jonge bijen, waarin die doppen worden aangeblazen. Dat wil zeggen dat de larfjes in hun kunstmatige dopje door de bijen worden voorzien van het allereerste begin van een koninginnencel. Na 24 uur begint het tweede deel. Als in de starter de larfjes aldus zijn 'aangenomen' en door de bijen van koninginnengelei zijn voorzien, zijn de aspiranttelers aan de beurt. Die plaatsen de dopjes in een teeltvolk en zorgen ervoor dat ook de rest van de ontwikkeling van de bijenprinsessen tot aan het uitlopen goed verloopt. Op die manier wordt voor beginnende koninginnentelers de drempel om met koninginnenteelt te starten verlaagd. Zie ook de voordracht van Dennis van der Waals tijdens de koninginnenteeltdag van 25 januari jl., te vinden bij de andere voordrachten op onze website en op www.verenigingvancarnicaaimkers.nl.

Cursusmodule Doppenmethode

Tijdens de Koninginnenteeltdag op 25 Januari in Austerlitz vertelde Marie José Duchateau dat de commissie Bijenteeltonderwijs dit jaar de cursus 'Doppenmethode' (her)introduceert.

Marie José Duchateau, lid commissie Bijenteeltonderwijs

Deze NBV-cursus Doppenmethode leert de (beginnende) imker de beginselen van de opkweek van aangenomen koninginnendoppen uit geselecteerde volken tot en met het uiteindelijk invoeren van jonge bevruchte koninginnen in een productievolk.

De kwaliteit van een volk wordt mede bepaald door de koningin. Door koninginnenteelt – d.w.z. van geselecteerde koninginnen met goede erfelijke eigenschappen dochters natelen en deze na bevruchting invoeren in productievolken - kan de de imker zelf de kwaliteit van zijn volken verbeteren. Door die koninginnenteelt in tweeën te splitsen (fase 1 bij de teler en fase 2 bij de imker) kan elke imker op een eenvoudige manier zelf de kwaliteit van zijn volken op peil houden of verbeteren.

De teler zorgt via overlarven en een 'startervolk' voor larven die zich ontwikkelen tot koninginnen met de gewenste eigenschappen. Deze larven zitten in de zogenoemde aangenomen koninginnencellen of doppen en worden aangeboden aan de imker. De imker kweekt de aangenomen doppen verder op tot volwaardige koninginnen. Voor deze groep is de cursus ingericht.

Opfriscursus

De cursus is nadrukkelijk gekoppeld aan de normale volksontwikkeling

en de betreffende imkerpraktijk met zwermregulering en varroabestrijding, en fungeert daarmee ook als een soort opfriscursus, een paar jaar na het basisdiploma.

Op de NBV-website staan de pdf's van de cursusbeschrijving, het lesprogramma zoals ontwikkeld door de onderwijscommissie en het algemene datumschema voor de teelt, klik: cursussen > soorten cursussen > doppenmethode.

foto Tieme Wanders

Teeltlat met doppen

Wie geeft de cursus?

Het initiatief om deze cursus te (laten) geven ligt bij afdelingen of docenten. Ook de cursussen Doppenmethode zullen dan bij het cursusaanbod op de website zijn te vinden. Meer informatie is te verkrijgen bij de Onderwijscommissie. ●

Koninginne(n)teelt

De Nederlandse taal is voor velen tegenwoordig niet meer te volgen. Dat geldt ook voor mij. Neem nu het woord koninginne(n)teelt. Moet dat nu wel of niet met die tussen-n? Ik vermoed van wel, aangezien je meerdere koninginnen teelt, maar je weet maar nooit.* En uitzonderingen komen voor. Daarom vandaag besloten om dat maar eens uit te zoeken. En ik kan niet anders zeggen: dat was makkelijker gezegd dan gedaan. Waar anders dan in de Dikke van Dale controleren wij allemaal hoe een woord gespeld moet worden? Maar wat schetst mijn verbazing? De Dikke van Dale kent geen van beide woorden! Dan het internet maar op. Als je op Google koninginneteelt invult, dan krijg je beide schrijfwijzen. Op het internet is men het dus niet met elkaar eens. Gelukkig ben ik niet de enige die het niet weet. Toch lastig die Nederlandse taal. Ook op een heel stel woordenboeksites kent men het ene noch het andere woord. Op de site van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie staat het 'Algemeen Nederlands Woordenboek' en daar kom ik het woord koninginneteelt tegen. Zonder de tussen-n dus. Er staat ook een heel mooi bijschrift bij uit het jaar 1922: *"Aan de verbetering van het bijenras, aan de zogenoemde koninginneteelt, wordt in ons land nog weinig of niets gedaan."* Het bijschrift is in elk geval niet up to date en ik vraag me af of het woord dat wel is. Dus toch nog maar even verder met mijn zoektocht. Uiteindelijk op de site van de Nederlandse Taalunie de officiële spellingsregels gevonden. Dus voor iedereen die het graag goed wil spellen, het is koninginnenteelt, met de tussen-n. We zullen dit woord overigens niet in de Dikke van Dale krijgen aangezien daar geen woorden in opgenomen worden die alleen door een bepaalde groep mensen gebruikt wordt, vaktal zo gezegd.

**) De spellingsregels in het Groene Boekje (laatste editie) zijn soms vreemd maar streng: het meervoud van koningin is uitsluitend koninginnen (en nooit koningines), dus is het koninginnenteelt. Maar volgens het onofficiële Witte Boekje mag koninginesoep... Anderzijds, één koningin telen is zonde van de moeite. Dus kiest de redactie ook gevoelsmatig overtuigd voor koninginnenteelt.*

Rectificaties

Bijenhouden 2014 - 1
In Bijenhouden nr. 1 2014 stond een klein artikel van de hand van Marieke Mutsaers, waarin zij verslag uitbracht van een bijenkomst in Drachten. In dat artikel gebruikte de redactie het woord 'lattenkast'. Het gebruik van dit woord was niet in overeenstemming met de bedoelingen en de opvattingen van de auteur. Zij verkiest het woord 'bovenlattenkast', de letterlijke vertaling van de Engelse term 'top bar hive'. Zij had graag gezien dat de redactie dit woord in haar artikel had aangehouden.

Bijenhouden 2013 - 8
Bij de foto van het hazenpootje bij het artikel Drachtverbetering = samenwerking op blz. 20 van het themanummer is de naam van de website van de fotograaf weggevallen: *natuurkieker.blogspot.nl*. Onze excuses aan natuurfotograaf Coby Koops.

Rugsparend imkeren

Golzdag in Rhenen

Jarenlange ervaring delen met anderen; dat is de bedoeling van de Golzdag die 24 mei 2014 wordt gehouden bij Imkerij De Werkbij, Noordelijke Meentsteeg 18 in Rhenen.

Jan Charpentier en dr. Friedrich Pohl, die beiden al jarenlang met de Golzkast werken zullen maximaal 30 geïnteresseerden uitgebreid informeren en laten ervaren wat imkeren met deze kast betekent, ook in combinatie met Minipluskastjes. Met de Golzkast is volwaardig imkeren mogelijk. Zware kastdelen behoeven daarbij niet getild te worden. Daardoor is hij vooral ook geschikt voor imkers die dat soort werkzaamheden zoveel mogelijk moeten of willen vermijden, bijvoorbeeld vanwege een zwakke rug.

Zie ook Bijenhouden 6 (2013):8-9.

Het programma loopt van 10.00 tot uiterlijk 16.00 u en omvat vier delen:

foto Heinrich Holtermann KG

- Inleidende presentatie door Jan Charpentier
- Instructie en informatie met behulp van diverse onbevolkte kastelementen
- Pauze
- Ervaringen met de Golzkast door Friedrich Pohl
- Instructie over en demonstratie van bevolkte Golzkasten en Minipluskastjes. ◆

De kosten bedragen € 25,- inclusief lunch en koffie/thee. Bij aankomst te voldoen. Aanmelden bij Jan Charpentier, t 073-5037030, e charpbij@planet.nl

Jeugdselectiedag in het Bijenhuis

Ga je mee naar Polen deze Pinksteren?

Leon Gütz

Van 5 t/m 8 juni wordt in het oosten van Polen in de buurt van Lublin de 5e International Meeting of Young Beekeepers gehouden (IMYB).

Ben jij een jonge imker en vind je het leuk om met jongeren uit 25 landen jouw kennis en kunde rondom het bijhouden te vergelijken, meld je dan aan voor onze Nederlandse selectiedag. Deze vindt plaats op zaterdag 10 mei in het Bijenhuis in Wageningen. Was je op 1 januari van dit jaar nog geen 16 jaar? Kom dan laten zien wat jij van bijen weet (theorie), hoe je in de bijen werkt (praktijk) en wat je allemaal weet van honing, drachtplanten en imkergereedschappen. Wie weet, behoort jij tot de top-3 van deze dag, en mag je namens Nederland mee naar Polen. Voor inlichtingen en aanmelding, mail

naar imyb-nederland@concepts.nl. Wil je eerst meer lezen over de IMYB, kijk

dan in het maart- of/ en novembernummer van Bijenhouden uit 2012. ◆

Deelnemers aan de selectiedag 2013, voor het Bijenhuis. Linksachter de organisatoren Leon Gütz en Baldi Dekker.

Bijen op stand

N 52° 10' 51" , O 6° 11' 59"

Plaats
Gorsseel
Capaciteit
7 kasten
Uitvliegopening
op het zuidwesten
Sinds
1994
Foto
Henk van der Scheer
Tekst
Rob Veeneklaas

Een unieke bijenstal, half verscholen onder een hooimijt, zodat de kasten goed beschermd zijn tegen de noordenwind. Jan Leuvenink bouwde de mijt in 1994 om er het hooi voor zijn paarden in op te slaan. Onder de hooibalen is een schuurruimte en ervoor een kleine bijenstal. Een prima plek voor zeven kasten en wat toebehoren. Vóór de kasten, zoals hij dat al jaren gewend is, loopplankjes voor gevallen jonge bijen en eventueel een geknipte koningin met zwermneiging. Erachter wat planken om imkerspullen in op te ruimen. De kasten leveren aardig wat op en Jan heeft de laatste twee jaar geen volken verloren. Hij imkert alleen en hoopt het nog lang vol te houden, want echte opvolgers zijn er niet. Zijn familie is helaas wat angstig voor bijen.

Hebt u zelf een bijzondere bijenstal of weet u een markante bijenstand in de buurt, laat het ons horen en zien met een mooie foto: Rob Veeneklaas, p/a Redactie Bijenhouden, e redactie@bijenhouders.nl

Vrijwilligers onmisbaar

Buckfast-bevruchtungsstation Ameland

Gosse van der Velde, stichting
Nederlandse Buckfastbijenteelt

De Stichting beheert voor de bevruchting met Buckfastdarren ongeveer tien volken permanent op Ameland. Onze vrijwilligers organiseren ieder jaar de opkweek van nieuwe darrenvolken en het transport van alle bevruchtungskastjes heen en weer naar het eiland. Voor de darrenvolken hebben we nu twee jaar lang standbevruchte koninginnen gebruikt. Het voordeel daarvan voor de volken ligt vooral in de grotere vitaliteit, de betere ziektebestendigheid, betere thermoregulatie, betere overleving etc. en daarmee een betere verzorging van de darren.

Seizoen 2014

Dit jaar zijn de darrenvolken dochters van de koningin: AM12226 (zie website).

De volken zijn rustig en vitaal. Ook dit jaar is het de bedoeling om voor de bevruchting op Ameland weer drie periodes van twee weken te organiseren.

Het halen en brengen in Holwerd is in alle gevallen tussen 10.00 u en 11.30 u aan het begin van de pier (links, net na de dijkovergang).

Om een goed bevruchtingsresultaat te behalen blijft het belangrijk dat de koninginnen minstens 5 dagen oud zijn als ze aankomen op Ameland.

Voor nog meer belangrijke adviezen voor het aanleveren en andere informatie zie de vernieuwde website:

www.buckfastbevruchtungsstation.nl of
www.stichtingbijen.nl

Het tijdschema wordt dan als volgt:

periode	overlarven	uitlopen	naar Ameland	terug van Ameland
1e	13-5	25-5	31-5	14-6
2e	27-5	8-6	14-6	28-6
3e	10-6	22-6	28-6	12-7

Bevruchtungskastjes onderweg naar of van Ameland

Kort verslag 2013

In januari startten zoals steeds de werkzaamheden voor het bevruchtungsstation. Dat begint met het bespreken van de boot en daarna het huren van vrachtauto's. In maart verwisselden Gosse van der Velde en Ale Kuperus de koninginnen van 2012 voor de nieuwe serie voor 2013. Die zijn opgezet en verzorgd door de vrijwilligers.

Onderzoek in Celle aan voederkransmonsters van eind maart toonde geen besmetting van de volken met Amerikaans vuilbroed aan. In verband hiermee hebben we met onze vrijwilligers ook nog een theorieavond georganiseerd over hygiënisch gedrag. Bevruchtungs-

station Ameland gaat de komende jaren aan de slag met kwaliteit; hygiënisch gedrag zien we als een van de kwaliteiten van onze Buckfastkoninginnen.

In 2013 gooide het voor bevruchting slechte weer roet in het eten. Daarom moesten we het bevruchtungsstation 14 dagen later openstellen dan gepland, met vervolgens drie bevruchtungsperiodes van twee weken. Die werden goed bezet.

Ondanks het slechte weer in de eerste periode was het aantal geslaagde bevruchtungen boven verwachting. Er waren twee inzenders die 25% en één imker die 0% 'scoorden'; de rest zat tussen de 40 en 100%. De twee latere periodes lieten eveneens goede bevruchtungsresultaten zien. Het jaar was dus toch succesvol. ●

Moeren en darrendiensten

Schiercarnica's

Klaas Sluiman,
secretaris St. Station voor Carnicateelt

Teeltstation Schiermonnikoog

De teelt van **Carnicamoeren** op Schiermonnikoog staat weer op stapel. Heerlijk imkeren zonder handschoenen of kap. Bestellen kan tot 15 juni. Prijs per stuk € 35,00. Wacht niet, de vraag groeit en de productie stijgt niet met gelijke tred. Dus wie het eerst komt...

Bestel nu door overmaking op Stichting Station voor Carnicateelt
IBAN: NL70INGB0002859193,
BIC: INGBNL2A.

Bevestig uw bestelling per e-mail of schriftelijk aan Klaas Sluiman, Norgerweg 161, 9494 TA Yde, t 0592-559488, e sluiman.klaas@gmail.com

Vermeld in ieder geval de volgende gegevens: uw naam, huisadres, postcode, woonplaats, telefoon vast en mobiel en e-mailadres.

Na uw bestelling wordt u exact geïnformeerd over de aflevering, zaterdag 19 juli 2014.

Ook onbevruchte moeren

In 2013 werden vanuit Schiermonnikoog voor het eerst ook onbevruchte moeren aangeboden, voor € 17,50 per stuk inclusief verzendkosten. Die mogelijkheid bestaat ook dit jaar weer. Binnen een dag na bekendmaking waren ze uitverkocht. We zullen t.z.t. een e-mailronde doen bij de ons bekende carnicaïmkers zodra we weten hoeveel moeren beschikbaar komen.

Bevruchtingsstation Vlieland

Met behulp van het bevruchtingsstation op Vlieland kan je je eigen, van je beste volk nageteelde koninginnen, **raszuiver laten bevruchten**. Zo sta je zelf aan de basis van de kwaliteit (en zachtaardigheid) van je bijenstand.

Planning 2014 voor de imker:

Periode	Overlarven	kastjes bevolken	kastjes aanleveren	kastjes afhalen
1e	28-05	9-06	zaterdag 14-06	zondag 29-06 v.a. 11 u
2e	11-06	23-06	zaterdag 28-06	zondag 13-07 v.a. 11 u

Om verzekerd te zijn van het beste resultaat is begeleiding mogelijk door de Vereniging van Carnicalmkeren VCI. Dit geldt zowel bij afname van Schiermoeren als bij gebruikmaking van de Vlielandbevruchting.

Zie ook www.schiercarnica.nl en www.verenigingvancarnicaïmkers.nl

Programma 2014

Ter beschikking staan darrenvolken van de lijn 1075, afkomst van moeder Beebreed nr. 17-27-28-2011 met teeltwaarden honing 125, zachtaardigheid 125, raatvastheid 124, zwermtraagheid 119, varroatolerantie 129. Zie blz. 25.

Er zijn twee bevruchtingsperiodes: zie de tabel onderaan de bladzijde.

Contact-, breng- en afhaaladres

Beheerder Gerrit Freije,
Oude Zeegserweg 11,
9471 PT Zuidlaren
t 050 4092584, e g.freije@hetnet.nl

Voorwaarden

Opgeven voor 1 juni, contant betalen bij aanbieden. De vergoeding bedraagt: eenraats € 6,-, Apidea of Kirchner € 7,50, drieramer € 8,50. Opgaven worden in volgorde van binnenkomst genoteerd en 'vol is vol'. **Door deelname verplicht de inzender zich te rapporteren hoeveel van de naar Vlieland gestuurde koninginnen bevrucht werden.** Kastjes zijn bij voorkeur eenraats. Apidea, Kirchner en drieramers zijn ook toegelaten. Alle kastjes moeten in goede staat van onderhoud verkeren. Voor de eenraatskastjes, standaardafmeting 240x58x240 mm, zijn op het station schuthuisjes aanwezig. De kastjes moeten darrenvrij worden

aangeleverd. Apidea, Kirchner en drieramer moeten zijn voorzien van een darrenrooster voor de vliegopening. Kastjes met darren worden niet toegelaten.

(Voor volgend jaar (2015) worden voor de 1e periode alleen standaard éénraatskastjes (EWK) aangenomen. Een jaar later wordt dat ook voor de 2e periode doorgevoerd.)

Dringende aanbeveling

Voorzie uw kastjes van jonge werksters en lever alleen koninginnen aan van tenminste 5 dagen oud. ●

Bevruchtingsresultaten vorig jaar

1e periode 8 juni tot 23 juni

Aanvoer 148 bevruchtingsvolkjes, waarvan bevrucht 52% (op basis van de terugmeldingen)

2e periode 22 juni tot 8 juli.

Aanvoer 234 bevruchtingsvolkjes, waarvan bevrucht 87% (op basis van de terugmeldingen). Conclusie is dat de eerste periode ongunstig is verlopen, gerelateerd aan de uitermate ongunstige weersomstandigheden.

Carnicadarrenvolken op Vlieland

Voor het eerst

Beebreed-darren op Vlieland

Pim Brascamp, coördinator werkgroep Beebreed Nederland, tekst en foto's

Komende zomer staan er voor het eerst darrenvolken van Beebreed op het Carnicabevruchtungsstation op Vlieland. Dit is het gevolg van een afspraak tussen de Stichting Station voor Carnicateelt ('Teeltstation Schiermonnikoog') en de werkgroep Beebreed Nederland om beide om het andere jaar darrenvolken op Vlieland te gaan plaatsen.

de beste door Beebreed.eu in 2012 gepubliceerde koninginnen, allemaal met prachtige teeltwaardes. In principe konden we kiezen uit 6000 koninginnen die in 2011 getest waren, maar ook nog uit vele koninginnen die in 2010 en ervoor getest waren. Kiezen, voor zover nog in leven natuurlijk. We hebben ons beperkt tot koninginnen die goedgekeurd waren op de rasken-

Onder verantwoordelijkheid van Jan Trip en Gert Jan Schreuder werden er van een daarvan jonge koninginnen geteeld, waarvan er 24 in EWK's (eenraatskastjes) getransporteerd zijn naar Gerrit Freije in Zuidlaren. Onder diens verantwoordelijkheid zijn de bevruchtungskastjes naar Vlieland gebracht. De bevruchting verliep heel goed en de bevruchte koninginnen zijn ingevoerd in volken die al op Vlieland stonden. Hoewel de winter nog niet helemaal voorbij is, ziet het er voor de darrenvolken komende zomer gunstig uit. Onze koningin is in 2011 bevrucht op het Duitse bevruchtingseiland Wangerooe en heeft de aanduiding 17-27-28-2011, lijn Carnica Troiseck 1075. Haar door Beebreed.eu geschatte teeltwaardes voor honingopbrengst, zachtaardigheid, raatvastheid, zwermtraagheid en Varroatolerantie zijn respectievelijk 125, 125, 124, 119, 129. Dit zijn heel hoge teeltwaardes, want de gemiddelde teeltwaarde van alle koninginnen

Bevruchtungskastjes op het Vlielandstation

Verzendkisten voor zes EWK's.

Dit jaar dus Beebreed-Carnicadarren, volgend jaar weer darrenvolken van een Schiercarnicakoningin, enzovoorts. De werkgroep Beebreed heeft zich vorig jaar maart gebogen over de vraag van welke Beebreedkoningin de darrenvolken na te telen. Op verzoek van de Stichting lag daarbij de nadruk wat meer op zachtaardigheid en Varroa-resistentie dan op honingopbrengst, raatvastheid en zwermtraagheid. Die vijf zijn de kenmerken waarvoor binnen Beebreed teeltwaardes geschat worden (zie www.beebreed.nl). Eerst hebben we een lijst gemaakt van

merken, waardoor de lijst korter werd. We hadden ook uit de ruimere lijst kunnen kiezen en de teler kunnen vragen de koningin alsnog te laten keuren. Dit was echter de eerste keer dat we dit deden en we wilden het ons niet te moeilijk maken. Om dezelfde reden hebben we ons beperkt tot telers die niet te ver van Nederland wonen, omdat we zelf de larfjes wilden opkweken en geen jonge koninginnen wilden laten opsturen, hoewel dat ook had gekund. Zo kwamen we uit bij twee koninginnen, geteeld en getest door Johann Saathoff in Ihlow bij Emden (D).

van de laatste vijf jaar is bij afspraak gelijk aan 100 en maar ca 2,5% van alle koninginnen in de databank heeft een teeltwaarde boven de 120. Zie voor meer details de aankondiging voor Schiercarnica's op bladzijde 24 of kijk op www.beebreed.nl, 'Vlieland'. ●

Imkers gezocht voor gastvrije tuinen!

Jacques de Jong

Gastvrij voor de Bij, een initiatief van Ina Ruijter (zie Bijhouden februari 2012) koppelt imkers aan mensen die graag een bijenvolk in hun tuin willen hebben, maar zelf geen imker zijn. Het onderhouden van een bijenvolk vergt echter enige kennis, vandaar dat Ina imkers zoekt die deze volken kunnen plaatsen en onderhouden. Maar zeker dertig aanvragen zijn nog niet gehonoreerd omdat er nog geen imker gevonden is.

Dorus Liefting geeft voorlichting.

Hoe werkt het?

De procedure is simpel: de imker plaatst een volk, in een eigen kast of in een bovenlattenkast van Gastvrij voor de Bij. Het volk blijft eigendom van de imker. De huurders betalen een maandelijks bedrag aan Gastvrij voor de Bij, dat met inhouding van een klein bedrag voor administratie, de imker betaalt. Die heeft zelf geen administratieve bemoeienis met de huurder. Alle nakweek van het volk is voor de imker. De helft van de geoogste honing is voor de huurder.

Gastvrije imkers aan het woord

“Een dagje werken met de bijen, dat is geluk”, kan imker Dorus Liefting (65) in Wateren, Drenthe, nu zeggen. Maar toen hij 12 jaar geleden voor het eerst kennismakte met een bijenvolk, werd

hij bijna doodgestoken. Toen hij zijn eerste kast met bijen in zijn auto zette, viel de vliegplank open. Tientallen bijen kropen onder zijn kleren en staken hem waar ze konden. Dorus zette het op een lopen en trok zich onderwijl de kleren van zijn lijf. Buurtgenoten zagen hem tot hun verbazing in zijn blootje langshollen.

Zeker zestig bijensteken liep hij op. Sindsdien is voormalig aannemer Dorus Liefting een fervent imker geworden en is hij actief voor de regionale bijenvereniging. “Het is meer dan zomaar een hobby geworden”, merkt hij op. Hij werkt graag in imkerstal Brummelwal, in Diever, waar in het hoogseizoen duizenden geïnteresseerde toeristen en scholieren langskomen. Hij biedt graag assistentie aan Gastvrij voor de Bij. Hij heeft een ‘klant’ in het bungalowpark in Diever, een arts. Ina had Liefting daarvoor benaderd. Zij is blij met Dorus, maar haar huurder – die inmiddels zelf imkert – ook. Dorus: “Hij was superenthousiast. Ik heb een bijenvolk in mijn tuin gezet en we hebben alles samen meegemaakt. Afleggers maken, koninginnenteelt, bruidsvlucht, varroamijtbestrijding en natuurlijk de honingooft. Ik breng graag mijn kennis en mijn liefde voor de bijen over op anderen.”

Zou hij het verzorgen van een, via Gastvrij voor de Bij gehuurd volk aan andere imkers aanraden? Het lijkt een overbodige vraag. “Ja”, zegt hij volmondig. “Hoewel, het kan zijn dat ze de vergoeding te weinig vinden. Het gaat er vooral om imkers te vinden die hun passie voor de bijen willen overdragen aan anderen.”

Leuke contacten

Gastvrij voor de Bij heeft ook enthousiaste beroepsimkers, zoals Johan Calis en zijn vrouw Pam van Stratum uit Laren en Willem Jan Boot uit Willemstad van het bedrijf Inbuzz Extra.

Het zijn leuke contacten.”, vertellen Pam en Johan ons. “Mooi om te zien hoe de huurders hun bijenvolken steeds beter leren kennen. Elke keer als ze ernaar kijken, of als ze de imker spreken, zien ze weer wat nieuws. We hebben een huurster in een rolstoel, met de bijenkast voor haar raam zodat ze er voortdurend naar kan kijken, zoals anderen naar een aquarium.” Sommige huurders denken erover om zelf een cursus te gaan volgen en velen raken verslaafd aan hun eigen honing. Goed idee, Gastvrij voor de Bij? “Natuurlijk”, beamen Johan en Pam. En niet alleen om de bijenstand op peil te houden. Wat dat betreft zijn ze optimistisch. “We zien dat het in Nederland goed gaat met de bij. Ze zoemen erop los. Wij ook trouwens.”

Mocht u zich willen aanmelden, of meer willen weten, dan kunt u mailen via de site www.gastvrijvoordebij.nl ●

foto's Ina Ruijter

De rode pinnetjes vertegenwoordigen belangstellende huurders voor wie Gastvrij voor de Bij nog op zoek is naar een imker.

Bestuivingsdag 2014

Een impressie van de jaarlijkse ontmoetingsdag voor bestuivingsimkers op zaterdag 18 januari in Wageningen, dit jaar voor de zesde keer gehouden. De organiserende commissie Bestuiving mocht ruim negentig bezoekers verwelkomen, die een mooi, gevarieerd programma voorgeschoteld kregen.

Bijenteelt, dracht en bestuiving

“Honingbijen zijn insecten die tegen een imker kunnen”. Dit was tijdens de bestuivingsdag een uitspraak van de eerste spreker, Lei Hensels. Tot 1992 was deze rijksbijenteeltvoorlichter en hij kent het wereldje van de bestuivingsimkers op z'n duimpje. Hij vertelde beschouwend over bijenteelt, drachtplanten en bestuiving. Zo heb ik nog de volgende 'oneliners' opgetekend:

“Bijenhouden is het voorrecht om met een brok natuur om te gaan.”

“De korenbloem is een geweldige drachtplant: daar vliegen ze nog op als het regent.”

Voor bestuivingsimkers zijn bijen belangrijk, maar ook de drachtplanten waarop ze foerageren. Lei gaf het gehoor dan ook mee om regelmatig met de bestuurders in hun gemeente te praten om te voorkomen dat 'exoten' zoals acacia en tamme kastanje uit het landschap worden verwijderd. Ook het snoeien van wilgen in het voorjaar voordat ze in bloei komen, is hem een doorn in het oog. Juist nu er ook bij de landelijke overheid aandacht is voor bijensterfte zou dat soort activiteiten geen prioriteit moeten krijgen. Laat tenminste een zodanig snoeibeleid worden gevoerd dat een voldoende aantal wilgen ongesnoeid blijft.

Elk jaar nieuwe vitale volken maken: hoe doe je dat?

Bestuivingsimker Joep Verhaegh verjongt ieder jaar zijn standen in Horst met ruim 100 volken. Zijn hoofdvolken leveren hem honing op en broedafleggers voor de opkweek van nieuwe volken. Die hoofdvolken krijgen aan het begin van de kersenvloei (ongeveer 10 april) een honingkamer en in de bovenbak een raam met darrenraat. Dat wordt regelmatig 'ververst' en zo lang de bijen daaraan bouwen is er geen zwermstemming, aldus Joep. Vanaf half april tapt hij iedere 14 dagen van elk hoofdvolk

een broedaflegger af. Dat bestaat uit een raam open broed en jonge bijen, een raam jonge bijen en een raam voer. Elk raam wordt licht besproeid met oxaalzuur en gaat dan in een drie-, zes- of tienramer. Die laatste twee worden dan opgevuld met ramen kunstraat. Alle broedafleggers gaan vervolgens naar een aparte stand om daar opgekweekt te worden. Joep kweekt meer nieuwe volken op dan hij nodig heeft en verkoopt het overschot. De hoofdvolken moeten zeer gezond en vitaal zijn - de imker heeft een zorgplicht! Door alle handelingen komt het volk niet of nauwelijks in zwermstemming en kan de oude moeder tot 15 juli op het volk blijven.

Bloemen en insecten: een opmerkelijke verbintenis

Volgens prof. dr. Louis Schoonhoven, emeritus hoogleraar Entomologie van de Wageningse universiteit, is het bij bloemplanten en insecten een harde wereld vol concurrentie. Daardoor is er een grote diversiteit aan bloemplanten en bestuivers ontstaan. De plantensoorten die niet meedingen in die ontwikkeling (ongeveer 20%), bleven windbloei-ers. Die moeten veel energie steken in de stuifmeelproductie. Zo produceert een hazelaar 2.500.000 stuifmeelkorrels voor de bevruchting van 1 eicel. Waar altijd veel wind is, stijgt het aandeel windbloei-ers. Langs de Nederlandse kust is het aandeel windbloei-ers 40%, maar in het tropisch regenwoud, waar het nauwelijks waait, ligt het aandeel duidelijk onder de 20%.

Bloemplanten en insecten leven in een economie van vraag en aanbod. Bestuivers specialiseren zich in bouw en gedrag om met zo min mogelijk moeite zoveel mogelijk voedsel te kunnen verzamelen. Daarmee zijn ze de motor van de evolutie in de bloemplantenwereld. Dat heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat luzerne tweemaal meer

Henk van der Scheer, tekst en foto

energie besteedt aan de aanmaak van nectar dan aan de zaadproductie, om zo zoveel mogelijk bestuivers aan te kunnen trekken. Andere plantensoorten stoppen veel energie in een opvallende bouw van hun bloemen of in de geur om maar zo aantrekkelijk mogelijk te zijn. Dit zijn slechts een paar van de vele gegevens die worden gebundeld in een boek getiteld 'Niet zonder elkaar: bloemen en insecten' dat hopelijk eind 2014 zal verschijnen.

Discussie in groepjes

Workshop

In de middagpauze werd werd in groepjes gediscussieerd over drie vragen, met daarna presentatie. De eerste twee hielden verband met elkaar: hoe vermeerder je het aantal volken en hoe gaat de zwermbeheersing. De variatie bleek groot. Een opvallend antwoord was: "Volken met een jonge koningin die na de langste dag is geboren, zwermen dat jaar niet meer".

Verbeterpunten

De derde vraag was die naar verbeterpunten voor volgende ontmoetingsdagen. Enkele van de vele antwoorden: men wilde meer gelegenheid tot het stellen van vragen na elke voordracht, meer gelegenheid tot netwerken, men zou graag de bijenmakelaar uitgenodigd zien en in het programma meer specifieke bestuivingsonderwerpen. ●

Hommels ziek door bijen

In het Verenigd Koninkrijk werd onlangs aangetoond dat hommels gemakkelijk met de bijenziekteverwekkers *Nosema ceranae* en het verkreukeldevleugelvirus DWV besmet kunnen worden. DWV kan zich in hommels voortplanten en als deze in het laboratorium er opzettelijk mee besmet worden, hebben ze er zelfs goed last van. Uit DNA-analyseresultaten van hommels uit het veld kon opgemaakt worden dat de gevonden DWV-stammen verwant waren aan de ziektekiemen bij lokale bijenvolken. Dit kan een aanwijzing zijn dat de besmetting afkomstig is van honingbijen. Niet duidelijk werd hoe ernstig de besmettingen in het veld zijn. Het is goed mogelijk dat veel hommels de ziekten onder de leden hebben. Van *N. ceranae* bleken hommels in het veld weinig last te hebben: het aantal met *N. ceranae* besmette hommels was laag. Ook had actieve besmetting met *N. ceranae* in het lab geen nadelig effect op de hommels. De vraag die daarna bij de onderzoekers opkwam, was wat het risico is dat andere bestuivers in de natuur ziekten van de honingbij oplopen.

Natuurorganisaties kunnen als gevolg van het onderzoek kritisch worden bij het toestaan van bijenvolken in natuurgebieden, zoals bij de heide of de wilg. Het eventuele besmettingsrisico moet dan wel eerst goed vastgesteld worden. Voor de bijenhouderij zijn deze onderzoeksresultaten een signaal om door te gaan met de grondige varroabestrijding omdat DWV vooral via die mijten verspreid wordt. Overigens wordt in de publicatie ook het risico van de gekweekte hommels voor de natuurlijke bestuivers genoemd. Zo'n risico is niet onwaarschijnlijk: in de jaren 80, bij de opstart van de 'hommel-industrie', zijn via geïmporteerde hommels koninginnen mogelijk onbekende ziekten het land ingeslept. CvH

Referentie

Fürst, M.A., McMahon, B.P., Osborne, J.L., Paxton, R.J. and Brown, M.J.F., 2014. Disease associations between honeybees and bumblebees as a threat to wild pollinators. *Nature* 506: 364-373.

Moerrooster kan honing-opbrengst in Afrika verhogen

Afrikaanse bijen stoppen veel energie in de productie van broed, ten koste van de honingproductie. In Nederland zouden we dan spreken van vlees- in plaats van honingvolken. Het is bekend dat tropische bijen permanent moeten investeren in broed om bij ongunstig weer, rovers of ziekten het onheil te kunnen ontlopen door te gaan zwermen. Daarom zal in tijden van dracht een volk in de eerste plaats veel bijen opkweken om zo nodig meteen te kunnen verhuizen; opslag van honing komt op de tweede plaats. De overlevingsstrategie van bijen bij ons is om zich in de loop van het zomerseizoen voor te bereiden op de stressvolle overwintering. Dat doen ze door honing op te slaan en relatief juist minder broed aan te zetten. In Ethiopië werd onderzocht of het gebruik van een moerrooster helpt om de broedaanzet te verminderen ten gunste van honingproductie. Een beschrijving van het principe van broedbeperking is te vinden in Imkerpedia (methode Renson). Het idee is overigens al in een artikel van H. Stienstra in het 'Groentje' van maart 1919 genoemd.

De methode van broedbeperking komt er op neer dat de koningin maar een beperkt aantal broedramen mag beleggen. Door het gebruik van een rooster is er minder broed te verzorgen, zijn er dus minder huisbijen nodig en hoeft er minder energie in foerageren gestoken te worden ten behoeve van het broed. De huisbijen, die een goed eiwit-vetlichaam hebben, gaan zich gedragen als nectarhalers met als resultaat: meer honing. De proef werd gedurende twee jaren uitgevoerd met 12 volken van *Apis mellifera scutellata* (alle op twee bakken). Van groot belang is dat er met sterke volken gewerkt wordt met een moerrooster (diameter van de openingen 5 mm) tussen de bakken. Het rooster moet direct bij het begin van de dracht aangebracht worden en blijft niet langer dan drie weken in de kast. Men mat een aanzienlijke toename van de honing oogst, gemiddeld 25%, bij een gemiddelde oogst van 9 à 10 kg per volk. Zou de methode onder Nederlandse omstandigheden ook werken? CvH

Referentie

Adgabal, N. e.a., 2013. Queen excluders enhance honey production in African honey bees, *Apis mellifera*, by limiting brood rearing during peak nectar flow. *Journal of Apicultural Research* 52(5):184-189.

foto Marie José Duchateau

Plantenvirus in honingbijen

Begin dit jaar beschreven onderzoekers in de VS dat een tabaksvirus, afgekort TRSV, in honingbijen kan voorkomen en zich in alle cellen van die bijen kan vermeerderen. Het is een zogenaamd RNA-virus. Bekend is dat RNA-virussen snel kunnen muteren, met als gevolg dat ze zich effectief kunnen aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Ook in de maag van varroamijten is het virus gevonden. Vermoed wordt dat de mijten de overdracht van het virus bij bijen kunnen bevorderen.

Op zich is het niet nieuw dat plantenvirussen zich ook in dierlijke cellen kunnen vestigen en vermeerderen. Wel interessant is dat dit nu ook voor *Apis mellifera* is vastgesteld. Het onderzoek wees dus uit dat in de meeste weefsels van bijen het virus teruggevonden wordt, infectie en reproductie in de bij lijkt hiermee aangetoond.

Of het TRSV de bijen ook ziek kan maken is niet duidelijk. Wel vond men dat TRSV en enkele bijenvirussen ook voorkwamen in bijen van volken die in het najaar dood waren gegaan. De suggestie dat TRSV wel eens het laatste zetje zou kunnen geven bij het omvallen van de volken wordt verder niet door dit onderzoek ondersteund. De suggestie dat CCD, een Amerikaans verschijnsel van bijensterfte, hiermee te verklaren zou zijn wordt door het onderzoek niet hard gemaakt. CvH

Referentie

Li, J.L. e.a., 2014. Systemic spread and propagation of a plant-pathogenic virus in European honeybees, *Apis mellifera*. *mBio* 5(1):e00898-13.

Onbeschermd maakt (on-)bemind?

Tjeerd Blacquièr (PRI Bijen@wur) mailde: In het vorige nummer van Bijenhouden roept Frans Gielen op tot het plaatsten van meer foto's van onbeschermd werkende imkers: dat wil zeggen zonder kap en zonder handschoenen en liefst in een overhemd met korte mouwen. Hoewel een sympathieke oproep en hoewel bijna iedereen dergelijke plaatjes wel idyllisch vindt, denk ik dat dit ideaal zijn doel voorbij schiet.

Er zitten nog een paar kanten aan het (mogen) dragen van een sluijer die van belang zijn. Het gebruik van sluiers werkt drempelverlagend: iemand die niet vertrouwd is met bijen kan veilig met een sluijer voor toch ontspannen meekijken, en daardoor vertrouwd worden met bijen. Bovendien, imkers die het spannend vinden met blote handen, zijn niet ontspannen en missen daardoor de openheid om andere dingen te zien en te ervaren. Ook hebben niet alle imkers even vriendelijke bijen en het is maar de vraag of het voorrang geven aan vriendelijkheid bij selectie wel per definitie de juiste keuze is. Steken kunnen ze niet helemaal voor niks. Ik vertel ook iedereen dat gestoken worden hoort bij het bijenhouden en dat het pijn doet maar verder geen kwaad kan.

Wat willen we uitstralen, professionaliteit, realiteit of idylle?

Imkers die beroepshalve bijen houden zullen zich altijd in professionele outfit hijsen. Zij kunnen hun omgang met de bijen ook niet beperken tot de dagen met mooi weer en 'vriendelijke' omstandigheden. Onze bijen in het onderzoek van Bijen@wur zijn soms al ettelijke keren gepest als je ze weer moet benaderen en soms werken we in de bijen onder bereik van een onweersbui. Bovendien heeft het pak een buidel voor je beitel, en plek om je handen af te vegen.

Chula Hok Ahin. foto Bijen@wur.nl

Maar los van functionaliteit heeft gebruik van 'vakmanskleren' een goede uitstraling. Geen Vrouw zoekt Boer zonder overall. Ik denk dat het via foto's weergegeven van de realiteit van de imkerij in Nederland al zoveel positieve uitstraling heeft, dat je de idylle niet verdergaand hoeft te cultiveren. Bovendien is een reëel beeld uiteindelijk beter. Al moet ik erbij zeggen: wij fotograferen altijd het liefst onze collega Chula Hok Ahin, omdat zij haar bijenkap geregeld in de wasmachine stopt. Dat 'straalt' toch net iets beter dan de gemiddelde realiteit. Ik wed dat een imker met kap en handschoenen, die gewend is geraakt aan bijen, op den duur vaak vergeet dat zijn kap openstaat of op zijn rug hangt, en zijn handschoenen voor sommige taken te lastig gaat vinden. Dan gebeurt het gewoon, en zo is het goed. Alleen zal dat Chula niet gebeuren, want zij is allergisch voor bijensteken. Maar ze blijft daardoor wel ons favoriete fotomodel.

En **Ben Som de Cerff** schreef:

In ons mooie bijenblad stond laatst een oproep om in de regel geen gebruik te maken van een bijensluis. Als bijenteeltdocent, maar ook als liefhebber van deze mooie hobby, weet ik dat dit verkeerd kan uitpakken. Een vader van een cursist van mij werd eens 12x vol in het gezicht gestoken bij het ongesluisd bijvullen van de voerbakjes.... Ziekenhuisopname enz. enz.

Naschrift van de redactie:

De hartekreet van Gielen in de rubiek Mailbox (voor ingezonden stukken) ging vooral over beeldvorming, en was geen redactionele oproep wat imkers moeten aan- of uitdoen. Eerlijk gezegd speelt bij de redactie van Bijenhouden het kap- en handschoenloze op zichzelf nooit mee bij de keuze van foto's. De telling van Gielen is dan ook een toevalstrefker en – met grote onbetrouwbaarheid – een afspiegeling van de verstandige imkerpraktijk. Overigens, enkele jaren geleden maakte de NBV een infoblad met daarop afgebeeld een 'maanmannetje'; na protest ging die folder niet door, en sindsdien zijn er in die serie alleen nog imkers met gezichten te zien... Wij blijven maar bij ons criterium bij het kiezen van foto's, namelijk of ze wat toevoegen aan het geschrevene.

Extra bestuivers onmisbaar

Bloemzaadteelt in kassen

Henk van der Scheer (tekst) en Jaap van Popering (foto's)

Naast vermeerderingsteelt in vollegrond worden bloemzaden ook geteeld in onverwarmde kassen. Daar valt de wind weg en zijn er beslist bestuivers nodig, ook bijen.

De totale oppervlakte aan kasruimte voor de vermeerderingszaadteelt bedraagt in Nederland naar schatting 10 - 15 ha, met een concentratie rondom het Thoolse dorp Sint-Annaland. De teelt omvat vele tientallen soorten en rassen bloemen, per soort of ras vaak niet meer dan enkele ares, 10 x 10 m². Net als in de volle grond, zie Bijenhouden februari, verloopt de teelt in kassen op afspraken met de grote zaadfirma's (contractteelt). Is weinig zaad nodig van goede kwaliteit, kiemkrachtig en niet verontreinigd met onkruidzaden, dan kiezen de grote zaadfirma's voor contracten met kastelers. Voor het eindproduct wordt een goede prijs betaald; het is bedoeld voor de professionele sector. Kwalitatief minder materiaal gaat naar de handel buiten de bloemensector, zoals HEMA of bouwmarkt.

Hybride-zaadteelt

De grotere zaadfirma's leveren het zaaizaad voor deze kasvermeerdering. Soms is dat zaad van een vrouwelijke én een mannelijke lijn. De ouderlijn met alleen vrouwelijke bloemen moet dan bestoven worden met stuifmeel van een ouderlijn met mannelijke bloemen. Er kan dus geen zelfbestuiving in de vrouwelijke lijn plaatsvinden. Die hybridezaadteelt heeft als voordeel dat goede eigenschappen van beide ouderlijnen in het zaad wordt gecombineerd. De

hybride teelt heeft commerciële en kwekersrechtelijke aspecten. Zo kan de koper het zaad niet gebruiken om het ras te vermeerderen, omdat hij niet de beschikking heeft over de ouderlijnen. Er is bij hybride-zaadteelt alleen sprake van kruisbestuiving en dus is stuifmeeltransport noodzakelijk. Dat gebeurt door bloembezoekende insecten, waaronder de honingbij. Overigens teelt men zoveel verschillende bloemsoorten, dat er vele vormen van bestuiving voorkomen. Wel 'proberen' de meeste soorten zelfbestuiving zoveel mogelijk te voorkomen. Een voorbeeld daarvan is het vlijtig liesje waarbij de bloemen eerst mannelijk en daarna vrouwelijk bloeien.

De meeste bestuivers worden 'uitgezet': vleesvliegen als zakjes met poppen, hommels in dozen, honingbijen in kasten. Motten (nachtvlinders) komen binnen via openstaande dakramen. Dan weet je zeker dat er enige tijd later rupsen moeten worden bestreden. Kruisbestuiving tussen verwante bloemsoorten of rassen is ongewenst. Reden om die gewassen af te schermten met gaas ('in te gazen'). Daarbinnen vliegen dan de uitgezette bestuivers, dus niet de motten. In kassen is onkruidgroei amper een probleem. De reden hiervoor is dat de meeste gewassen geplant worden op zwart plastic waarin op bepaalde afstanden gaatjes worden gemaakt om daar de plantjes

<< Rudbeckia; linksachter ingegaasd gewas

in te poten. Met zogeheten gietdarmen wordt onder het plastic water gegeven. Dat voorkomt dat de bovengrondse plantdelen te vochtig worden en gaan schimmelen. Mochten er onkruiden de kop op steken, dan worden die met de hand weggehaald. Plaaginsecten dienen beslist te worden bestreden en dat vraagt om een biologische aanpak, vanwege de aanwezigheid van de uitgezette bestuivers en ook nachtvlinders (motten). Zo worden roofmijten, roofwantsen en sluipwespen ingezet ter bestrijding van spint, luizen, wantsen, thrips, rupsen en witte vlieg. Soms breekt lokaal een (spint)plaag uit en moet chemisch worden ingegrepen. In de kas mogen schimmelaantastingen (Botrytis, roest, valse meeldauw en bladvlekkenziekte) worden bestreden met chloorthalonil.

Als imker de kas in

Omstreeks 1980 is rondom Sint-Annaland de bloemzaadteelt in kassen begonnen. In die tijd was Jaap van Popering als imker al actief op het eiland Tholen. Zijn eerste ervaring met kasteelten was die met augurken. Al snel vertelde de teler hem dat hij een nogal agressief volk had geleverd. Wat bleek? De teler maakte 's morgens om een uur of zes de bijen wakker met een ferme tik op de kast en deelde hen mee: "Ik ga werken, jullie ook". Geen wonder dat na enige tijd de bijen hem al tegemoet kwamen. De reputatie van Jaap als imker maakte dat in de tachtiger jaren de kastelers van bloemzaden ook bij hem te rade gingen toen de bijen niet wilden vliegen. Samen met de Rijksbijenteeltvoorlichters, met name Lei Hensels, werden de problemen opgelost. Zo bleek een bepaald bestrijdingsmiddel in kassen een veel sterker en langduriger afwerende werking op honingbijen te hebben dan buiten, waardoor geen bij wou bestuiven.

Al snel werd het Jaap duidelijk dat hij niet aan de vraag van de telers kon voldoen om iedereen volken te leveren. Na overleg met een klein aantal telers is toen besloten dat er een basiscursus bijenteelt georganiseerd zou worden en dan zou Jaap hen de praktijk leren. Zo gezegd zo gedaan; die telers schaften zelf volken aan en Jaap ondersteunt ze nog steeds. Als er door tijdgebrek een aantal volken overstuur is gegaan, kunnen ze tegen een schappelijke prijs vervangende volken bij hem kopen. Dat 'overstuur gaan' is dus wat anders dan de verdwijnsziekte (wintersterfte). Die treedt op het eiland Tholen niet op dankzij een goede bestrijding van varroa en voorlichting door Jaap.

De kastelers komen regelmatig bij elkaar om elkaar te informeren over vernieuwingen in de teelt. Weliswaar zijn ze niet georganiseerd in een studieclub, zoals de telers van bloemzaden in de volle grond, maar het belang van samen optrekken is iedereen wel duidelijk. ●

Rudbeckia

Akelei

Violet

Muurbloem

Lobelia

Saivia

Literatuur

Calis, J. en Boot, W., 2009. De rol van honingbijen bij de teelt van zaden. Fact sheet 1, Bijen@wur, PRI, Wageningen.
Hensels, L.G.M., 2000. Bestuiving land- en tuinbouwgewassen door honingbijen. Elsevier bedrijfsinformatie bv, Doetinchem. ISBN 90 5439 108 1.

Blijje bijen bloembollenmix met zomerbloei

Nu te koop in het Bijenhuis!

Nederlandse Bijenhoudersvereniging

Secretariaat

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen | t 0317 422422 | f 0317 424180
 e secretariaat@bijenhouders.nl | i www.bijenhouders.nl
 iban NL62ABNA0539042897 | bic ABNANL2A
 iban NL07INGB0000846801 | bic INGBNL2A
 Openingstijden ma t/m vrij: 10.00-14.00 u.
 Opgeven voor Imkernieuws: www.bijenhouders.nl/media/imkernieuws

Het Bijenhuis (winkel)

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen
 t 0317 422733 | e bijenhuis@bijenhuis.nl | i www.bijenhuis.nl
 iban NL78ABNA0539042900 | bic ABNANL2A
 iban NL26INGB0000823276 | bic INGBNL2A
 Open: dinsdag t/m vrijdag 8.30-17 u. Vanaf 1 maart zaterdag 8.30-13 u.

Bijen@wur (PRI) | Centraal Meldpunt Bijenziekten

Pb 16, 6700 AA Wageningen | Droevendaalsesteeg 1 6708 PB Wageningen
 t 0317 486001 | e bijen@wur.nl | i www.bijen.wur.nl
 (ma t/m vrij van 9-17 uur, op afspraak)

Spuitschade of vuilbroed melden

Spuitschade melden via t 0800-0488 of info@vwa.nl of (bedrijven) via
 vwa.nl/organisatie/melden_voor_bedrijven
 Gevallen of vermoedens van Amerikaans vuilbroed (AVB) melden bij:
 NVWA (AID), meldpunt Dierziekten t 045 5463188

De jaarkleuren zijn als volgt voor de jaren eindigend op

0/5: | 1/6: | 2/7: | 3/8: | 4/9:

Bijenkastbok

Handig bankje om bijenkasten op te plaatsen.
 120 x 30 x 56/70 cm (bxhxd) • scharnierende poten • 12,5 kg

Duurzaam: thermisch verzinkte poten en WaxedWood® dekplanken.
 Royale ruimte tussen ondergrond en kasten • ergonomisch •
 eenvoudig plaatsen • makkelijk meenemen • stapelbaar.

Prijs slechts € 75,00 p/s

Bijenborg

Crullsweg 6, 7694 TA Kloosterhaar • 06 4142 7778 • bijenborg@kpnmail.nl

Imkerij de Werkbij

De Werkbij zwermt uit...!!

Nieuwe vestigingen in Haarlem en Westland. Met al onze service, vakkennis en ons uitgebreide assortiment.

Van harte welkom!

Opening 1 maart 2014
 De Werkbij Haarlem
 Vuurtonstraat 1
 2034 KL Haarlem
 06 - 52 32 34 34

Opening begin mei 2014
 De Werkbij Westland
 Houd de website in de gaten!

Imkerij de Werkbij
 Noordelijke Meentsteeg 18
 3911 SE RHENEN
 0317 - 612942

De Werkbij Emst
 Hoofdweg 33
 8166 AC EMST
 0317 - 612942

De Werkbij Veenendaal
 Productiestraat 2a
 Veenendaal

www.dewerkbij.nl
 info@dewerkbij.nl

www.dewerkbij.nl